

Innst. S. nr. 56

(2006-2007)

**Innstilling til Stortinget
fra kommunal- og forvaltningskomiteen**

St.meld. nr. 21 (2005-2006)

**Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om distrikts- og
regionalpolitikken - Hjarte for heile landet**

INNHOOLD

1. Folk skal kunne bo der de ønsker	5
1.1 Sammen drag	5
1.1.1 Innleiing	5
1.1.2 Hjarte for heile landet	5
1.1.3 Utviklingstrekk og utfordringar i distrikts- og regionalpolitikken	5
1.2 Komiteens merknader	6
2. Grunnleggende forutsetninger for næringsutvikling og bosetting	9
2.1 Sammen drag	9
2.1.1 Innleiing	9
2.1.2 Styrkje kommunalt tenestetilbod og samfunnsutviklingsrolla til kommunar og fylkeskommunar	9
2.1.3 Utvikling av attraktive stader	10
2.1.4 Redusere avstandsulempene gjennom effektive samferdselsløysingar	11
2.1.5 Styrkje kompetansen for folk og næringsliv	12
2.1.6 Gode helsetilbod i alle delar av landet	12
2.1.7 Lokaliseringspolitikk og arbeidet med forvaltningsreforma	12
2.1.8 Samfunnsplanlegging for samordning og differensiert politikk	13
2.2 Komiteens merknader	13
2.2.1 Innledning	13
2.2.2 Tjenestetilbud og samfunnsutviklingsrolle	13
2.2.3 Utvikling av attraktive stader	14
2.2.4 Samferdsel	16
2.2.5 Kompetanse	16
2.2.6 Lokaliseringspolitikk	17
3. Gjeninnføring av differensiert arbeidsgiveravgift	17
3.1 Sammen drag	17
3.1.1 Nye retningslinjer for regionalstøtte innanfor EU/EØS-området	17
3.1.2 Differensiert arbeidsgivaravgift	17
3.1.3 Alternativ til differensiert arbeidsgivaravgift	17
3.2 Komiteens merknader	18
4. Styrking av næringsrettede virkemidler for å utnytte regionale fortrinn og potensial	18
4.1 Sammen drag	18
4.1.1 Innleiing	18
4.1.2 Utvikling av miljø for innovasjon, entreprenørskap og bedriftsutvikling	18
4.1.3 Kapitaltilgang, investeringsstøtte og såkornfond	19
4.1.4 Stimulere gründerar og entreprenørskap	19
4.1.5 Styrking av rolla kommunane spelar i lokal næringsutvikling	20
4.2 Komiteens merknader	20
5. Sektorrettet innsats og rammevilkår for næringsutvikling	21
5.1 Sammen drag	21
5.1.1 Landbruksnæringar er viktige for sysselsetjing og busetjing	21
5.1.2 Verdiskapingsprogram på kulturminneområdet	21
5.1.3 Fiskeri og kystnæringane skal gi verdiskaping langs kysten	21
5.1.4 Regjeringa vil utvikle ein nasjonal reiselivsstrategi	22

5.1.5	Auka satsing på kulturbasert næringsutvikling	22
5.1.6	Auka aktivitet i Nord-Noreg som følge av auka petroleumsvirksemd i nordområda	22
5.1.7	Vern, forvaltning og bruk av verneområde	23
5.1.8	Alternative energiformer	23
5.2	Komiteens merknader	23
5.2.1	Landbruksnæringer	23
5.2.2	Fiskeri- og kystnæringer	24
5.2.3	Kulturmiljø og kulturminner	24
5.2.4	Kulturbasert næringsutvikling	24
5.2.5	Reiselivsnæringen	25
5.2.6	Økt aktivitet i Nord-Norge som følge av petroleumsvirksomheten	25
5.2.7	Verneområder	26
5.2.8	Alternative energiformer og energiutnyttelse	26
6.	Særskilt innsats i de mest utsatte områdene	27
6.1	Sammendrag	27
6.1.1	Meistre endring	27
6.1.2	Småsamfunnsatsing	27
6.1.3	Spesiell innsats for små fiskeriavhengige samfunn og utviklingsstrategiar for fjellområda ...	27
6.1.4	Omstilling i område med einssidig næringsstruktur som blir råka av nedlegging av arbeidsplassar	28
6.2	Komiteens merknader	28
7.	Rammer for bruken av distrikts- og regionalpolitiske verkemidler under Kommunal- og regionaldepartementet	29
7.1	Sammendrag	29
7.1.1	Nytt distriktpolitisk virkeområde for dei distrikts- og regionalpolitiske midlane frå 2007 ...	29
7.1.2	Geografisk fordeling og avgrensingar for bruk av distrikts- og regionalpolitiske verkemidlar	29
7.2	Komiteens merknader	30
8.	Økonomiske og administrative konsekvenser	30
9.	Forslag fra mindretall	30
10.	Komiteens tilråding	31

Innst. S. nr. 56

(2006-2007)

Innstilling til Stortinget fra kommunal- og forvaltningskomiteen

St.meld. nr. 21 (2005-2006)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om distrikts- og regionalpolitikken - Hjarte for heile landet

Til Stortinget

1. FOLK SKAL KUNNE BO DER DE ØNSKER

1.1 Sammendrag

1.1.1 Innleiing

Stortingsmeldinga frå Regjeringa om distrikts- og regionalpolitikken er handlingsorientert, med vekt på oppfølging av mål og initiativ som er presenterte i Soria Moria-erklæringa. Meldinga tek i liten grad opp igjen tema som det var politisk semje om i Stortinget i St.meld. nr. 25 (2004-2005) Om regionalpolitikken. Meldinga inneheld derfor ikkje eit omfattande analysegrunnlag.

1.1.2 Hjarte for heile landet

Regjeringa vil gi folk reell valfridom i kvar dei vil bu, og leggje grunnlaget for å ta heile landet og dei ulike naturressursane i bruk. Regjeringa har eit sterkt ønske om at alle menneske i heile landet skal kunne utvikle evnene sine og leve gode og meningsfulle liv.

Regjeringa har som overordna mål i distrikts- og regionalpolitikken å leggje til rette for likeverdige levkår i heile landet og oppretthalde hovudtrekka i busetnadsmønsteret. Politikken skal medverke til ei balansert utvikling mellom by og land.

Stortingsmeldinga er ei konkretisering av korleis Regjeringa vil arbeide for å fremme måla i distrikts- og regionalpolitikken i denne stortingsperioden. Konkretiseringa vil ta utgangspunkt i dei tre hovudstrategiane for distrikts- og regionalpolitikken som blei utmeisla i Soria Moria-erklæringa:

1. Betre grunnlaget i dei enkelte regionane ved å styrkje kompetansen, leggje til rette for nyskaping og

næringsutvikling, redusere avstandshinder, utvikle livskraftige lokalsamfunn og fremme berekraftig bruk av naturressursane. Regional- og distriktspolitiske omsyn skal bli tillagde sterkare vekt i politikken på dei enkelte sektorane.

2. Satse på å utvikle næringsverksemd på område der dei enkelte regionane har spesielle fortrinn. Statens politikk skal byggje opp under ei målretta satsing på regionale fortrinn.
3. Setje inn ein særskild innsats for å møte utfordringane i dei mest utsette områda. Dei distriktspolitiske verkemidlane skal bli styrkte.

1.1.3 Utviklingstrekk og utfordringar i distrikts- og regionalpolitikken

Politikken til Regjeringa byggjer på ei oppfatning av kva som er sentrale utviklingstrekk og utfordringar i distrikts- og regionalpolitikken i høve til måla, og korleis dei kan bli påverka gjennom systematiske, politiske val. Sentraliseringa er ikkje berre eit resultat av endringar i næringsstruktur, demografi og bustadønske, men også i stor grad av rådande idear om kva som er det gode liv og korleis samfunnet bør innrettast og styrast.

Mange statlege sektorar og verksemdar har dei siste åra endra den lokale og regionale organiseringa. Posten, Forsvaret og sjukehusa er døme på dette. I sum har dette i stor grad medverka til den sentraliseringa som har skjedd innanfor statleg sektor, der småsenterregionar og område med spreidd busetnad sakte, men sikkert har blitt tappa for både kompetanse og arbeidsplassar. Dette er i praksis resultatet av politiske val der sektorpolitiske effektivitetsomsyn og vurderingar har vore prioriterte, utan at negative verknader for dei distrikts- og regionalpolitiske måla er blitt tekne omsyn til.

Med omsyn til demografi gjev meldinga merksam på følgjande:

1. Vi har ein svært liten folkeauke å fordele geografisk kvart år. I 2002 auka folketalet med 28 000

personar. Innvandrarar og flyktningar utgjorde om lag halvparten av auken.

2. Ein god del av auken vil kome i større byregionar, medan utviklinga i folketalet i mange andre område vil vere under press som følgje av kombinasjonen færre fødde, skeiv aldersfordeling og utdanningsflytting som før.

Meldinga peikar på at dersom vi ikkje legg til rette for at "straumen" kan snu, ved å få meir flytting på kryss og tvers og ikkje berre vekst i dei større byområda, kan vi få større endringar i det norske busetnads-mønsteret i tiåra framover enn i tiåra etter den andre verdskrigen.

Strukturendringar i næringslivet og ein fleksibel arbeidsstyrke har over tid vore viktige føresetnader for å auke levestandarden og velferda i Noreg. Samtidig har slike endringar betydelege kostnader på samfunns- og individnivå.

Regjeringa ønskjer å vidareutvikle kunnskapen om verknader og kostnader av den aukande sentraliseringa av befolkninga i større byregionar og reduksjon i folketalet i distriktskommunane. Kommunal- og regionaldepartementet vil derfor setje i gang ei utgreiing som skal sjå nærmare på verknader både på individ- og samfunnsnivå som følgjer av denne utviklinga. Dette kan mellom anna gi eit betre grunnlag for å vurdere dei samfunnsøkonomiske kostnadene ved distriktpolitiske tiltak.

Stader, verksemdar og individ i ulike delar av verda og i Noreg blir stadig meir samanbundne som følgje av store teknologiske endringar, auka samhandel mellom land og økonomisk vekst. Den økonomiske utviklinga gjer at folk i Noreg blir rikare og at utdanningsnivået aukar. I sum påverkar desse utviklingstrekkka tankegangen og veremåten til folk. Utviklingstrekkka fører også til strukturendringar i nærings- og arbeidslivet i retning av auka aktivitet og sysselsetjing i tenestesektoren. Delar av produksjonen handlar også i aukande grad om å gi varer og tenester kulturelle tilleggsverdiar.

Desse utviklingstrekkka gir grunnlag for fleire utfordringar som er knytte til å nå distrikts- og regionalpolitiske mål. Dei kan medverke både til å styrkje og redusere sentraliseringa av busetnad og næringsliv, avhengig av kor offensivt dei blir møtte. Meldinga peikar på desse utfordringane:

- Utfordring nr. 1: Utløyse verdiskapingspotensialet i alle delar av landet.
- Utfordring nr. 2: Tilgang på arbeidsplassar og teneste- og velferdstilbod der folk bur.
- Utfordring nr. 3: Innsats som i sum kan skape optimisme og framtidstru.
- Utfordring nr. 4: Bygder og tettstader som attraktive stader for busetjing, særleg for unge og kvinner.
- Utfordring nr. 5: Små og mellomstore byar som attraktive alternativ til dei største byane.

1.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Tore Hagebak-

ken, Saera Khan, Silvia K. Kosmo, Inger Løite og Arild Stokkan-Grande, fra Sosialistisk Venstreparti, Rolf Reikvam, og fra Senterpartiet, Trygve Slagsvold Vedum, mener at målet for regional- og distriktpolitikken skal være å gi folk reell frihet til å velge bosted og gjennom det opprettholde hovedtrekkene i bosetningsmønsteret. Et variert bosetningsmønster med mange små og store lokalsamfunn er en av Norges beste kvaliteter. Det er folk lokalt som er de beste til å utvikle egne lokalsamfunn. Med den offensive distrikts- og regionalpolitikken som blir varslet i stortingsmeldingen vil forholdene legges bedre til rette for en positiv utvikling i hele landet.

Flertallet vil understreke betydningen av å se distrikts- og regionalpolitikken i sammenheng med nesten alle andre politikkområder. Helhetstenkning er avgjørende for å lykkes med de målsetninger som blir lagt til grunn i meldinga.

Flertallet vil understreke at målet med meldinga må være å legge til rette for et reelt valg når det gjelder bosetting, og å ta hele landet i bruk for å styrke verdiskapingen og medvirke til økt tilflytting til distriktene.

Flertallet mener videre at det lokale og regionale politiske engasjementet er avgjørende for å få til en positiv utvikling i alle deler av landet. Det å gi forutsigbare og gode rammer for lokaldemokratiet og de oppgaver som utføres lokalt, er en viktig forutsetning for å lykkes med å få en balansert utvikling mellom by og land, og styrke positive ringvirkninger mellom sentrum og periferi i alle deler av landet.

Flertallet mener at gjennom opptrappingen av kommuneøkonomien, økt satsing på samferdsel og gjeninnføringen av differensiert arbeidsgiveravgift har Regjeringen allerede tatt viktige helhetstiltak.

Flertallet merker seg at innvandrere og flyktninger utgjør opp mot 50 pst. av befolkningsøkningen i Norge. Flertallet vil understreke at integrering av disse både i byene og i landdistriktene vil bidra til at de blir viktige ressurser i det enkelte lokalsamfunn.

Flertallet vil videre understreke de frivillige organisasjonenes betydning for utviklingen av gode lokalsamfunn. En engasjert og engasjerende frivillig sektor er avgjørende for den bredden av fritids- og kulturtilbud vi finner i store deler av landet. Flertallet vil understreke viktigheten av tilrettelegging for frivillig engasjement i det enkelte lokalsamfunn og bedre samspill mellom offentlig og frivillig sektor på lokalt nivå.

Flertallet mener videre at distriktpolitikk og politikk for ungdom og unge i etableringsfasen henger tett sammen, og at det i distrikts- og regionalpolitikken er viktig å rette spesiell oppmerksomhet mot de unge. Det å tilrettelegge for attraktive arbeidsplasser, gode lokale velferdstjenester og et variert fritidstilbud er viktige elementer for å få en god befolkningsutvikling i et område.

Flertallet mener det er en nasjonal oppgave å legge til rette for en balansert utvikling i hele landet, mens det er det lokale og regionale engasjement som er avgjørende for å benytte seg av de mulighetene som finnes. Samfunn bygges nedenfra.

Flertallet slutter seg til de tre hovedstrategier som blir lagt til grunn i meldinga. Den brede tilnærminga som ligger til grunn for disse strategiene er avgjørende for å nå målet om en jevn, god og likeverdig utvikling i hele landet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Per-Willy Amundsen, Åge Starheim og Ib Thomsen, har merket seg at også denne regjeringen har som mål å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret. I svar på skriftlig spørsmål i Dokument nr. 15:130 klargjør kommunal- og regionalministeren hva dette innebærer, og disse medlemmer er glade for at statsråden erkjenner at verken Regjeringen eller Stortinget kan vedta hvor folk skal bo.

Disse medlemmer viser til at markedet regulerer den geografiske spredningen av arbeidsplasser, og at dagens bosettingsmønster er et resultat av hvordan markedet fungerte i tidligere tider. Eksport av sjømat har for eksempel i flere hundre år sørget for en spredt bosetting langs kysten, mens fremveksten av småbyene langs sørlandskysten i stor grad ble drevet frem av gode tider i den internasjonale seilskutebransjen. Disse medlemmer er av den oppfatning at markedet og folks frie valg skal styre bosettingsmønsteret i fremtiden også, og vil fremheve at dette vil være samfunnsøkonomisk lønnsomt uansett hvilke bransjer og industrier som blir sentrale i fremtidens Norge. Disse medlemmer mener på denne bakgrunn at det er paradoksalt at Regjeringen ønsker å kartlegge kostnader knyttet til økende sentralisering, og viser til at det er fullt mulig å komme opp med vitenskapelig funderte analyser på bakgrunn av tall fra blant andre Vibhooti Shukla og Anthony Venables som viser økt produktivitet som følge av økt sentralisering, gitt dagens markedssituasjon. Disse medlemmer påpeker at denne typen analyser uansett er unødvendige hvis markedet i større grad hadde styrt bosettingsmønsteret i Norge.

Disse medlemmer synes den femte av de utfordringene Regjeringen lister opp for å nå de distrikts- og regionalpolitiske målene er interessant, og tolker dette som at Regjeringen er på glid til å være positive til sentralisering innad i den enkelte landsdel. Disse medlemmer viser til at dette vil være en endring i det som har vært offisiell norsk politikk de siste 50 årene.

Samtidig som disse medlemmer er skeptiske til det aller meste av innholdet i St.meld. nr. 21 (2005-2006), vil disse medlemmer uttrykke enighet med Regjeringens mål om å redusere avstandshindre, blant annet i form av økte stamveinvesteringer. Disse medlemmer vil videre vise til at dette er et område der disse medlemmer går mye lengre enn Regjeringen, og viser til Fremskrittspartiets alternative statsbudsjett for 2007 der det både legges opp til økte infrastrukturinvesteringer og reduserte transportkostnader i form av lavere drivstoffavgifter, billigere biler og et generelt lavere kostnadsnivå.

Disse medlemmer mener at Osloregionen er den eneste storbyregionen i Norge som har en størrelse

og sammensetning som kan måle seg med andre (mindre) storbyregioner i Europa. Det er primært regionen selv som må bidra til å gjøre seg attraktiv i konkurransen med andre storbyregioner, men staten har også et ansvar ved å stille ressurser og virkemidler til disposisjon. Disse medlemmer mener at staten har et viktig ansvar for å tilrettelegge for at Oslo kan ivareta nasjonale funksjoner som hovedstad for hele landet, samt sin funksjon som motor for verdiskaping og vekst regionalt og nasjonalt. Disse medlemmer viser til at storbyenes rolle i verdensøkonomien blir stadig viktigere i takt med at en stor og voksende andel av verdiskapingen finner sted innen tjenesteytende sektor, og mener at konkurransedyktige norske storbyer vil bety svært mye for Norges konkurranseevne internasjonalt. Disse medlemmer vil videre vise til sine merknader om den varslede hovedstadsmeldingen i Innst. S. nr. 200 (2005-2006), og ser frem til å behandle meldingen i komiteen.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kari Lise Holmberg og Bent Høie, mener at enhver må kunne velge hvor en vil bo og arbeide, og forholdene må legges til rette for en slik valgfrihet. Disse medlemmer vil påpeke at det er mennesket som skal stå i sentrum, også i distriktpolitikken. Disse medlemmer vil fremheve at Norge er et land med store variasjoner og rikt mangfold. Det er viktig å ta vare på og videreutvikle dette mangfoldet. Tro på egne krefter utløser nyskaping og vekst. Disse medlemmer ønsker å utnytte Distrikts-Norges muligheter ved å reddyke en politisk "ja-holdning". Det vil i fremtiden være helt nødvendig å fokusere sterkest på positive sider og muligheter. Disse medlemmer mener at meldinga i for liten grad legger opp til en slik offensiv politikk.

Disse medlemmer vil peke på at det ikke er staten som bygger landet, heller ikke i distriktpolitikken. Det er derimot statens oppgave å føre en politikk som legger til rette for at mennesker, virksomheter og institusjoner kan virke og skape verdier for seg selv og for samfunnet. Disse medlemmer vil presisere at målet er å ta vare på hovedtrekkene i bosettingsmønsteret og å utløse verdiskaping i alle landsdeler. Dette gjøres best ved å føre en stimuleringspolitikk i stedet for en reguleringspolitikk. Disse medlemmer mener det må åpnes for en mer offensiv bygdepolitikk, landbrukspolitikk, reiselivspolitikk, fiskeripolitikk, utdanningspolitikk og gründerpolitikk. Det er viktig å utvikle vekstkraftige regioner i alle deler av landet og bevare hovedtrekkene i bosettingsmønsteret.

Disse medlemmer viser til at vi må ha virksomheter i alle deler av landet. En større del av den verdiskapingen som skapes lokalt, må bli igjen i kommunene. Disse medlemmer vil understreke at målet med den økonomiske politikken må være å videreutvikle det norske velferdssamfunnet, skaffe arbeid til alle, øke verdiskapingen, få til en rettferdig fordeling og stimulere til en langsiktig og bærekraftig utvikling.

Disse medlemmer viser til at av de økte inntektene som kommunesektoren har fått i 2005 og 2006 er

over 2/3 økte skatteinntekter. Dette viser at regjeringen Bondevik II sin politikk virket. Mindre skatt har gitt økte inntekter og mer til velferd. Disse medlemmer vil fremheve at kommuneøkonomi er avhengig av mer enn størrelsen på de statlige overføringene. Økte skatteinntekter som følge av bedre rammebetingelser for næringslivet er også svært viktig for kommunene.

Disse medlemmer mener at konkurranse stimulerer skapervilje og virketrang hos den enkelte. Konkurranse virker skjerpene og er en viktig drivkraft for å få til utvikling og forbedring av velferdstilbudet i lokalsamfunnene. Samtidig er konkurranse en forutsetning for at norske bedrifter skal ha konkurranseevne internasjonalt. Disse medlemmer viser til den historiske kontakten Kyst-Norge har hatt med omverdenen og vil fremheve viktigheten av at vi fortsatt er i stand til å konkurrere internasjonalt. Disse medlemmer mener vi må jobbe for å åpne grenser og føre en handelspolitikk som gjør oss i stand til å ivareta og utvikle arbeidsplassene i Distrikts-Norge. Dette gjelder ikke minst de tunge eksportnæringene langs kysten.

Disse medlemmer vil fremheve at det er viktig å satse på en offensiv skipsfartspolitik. Disse medlemmer mener at dagens rederibeskatningssystem har gått ut på dato, og redere teller på knappene om de skal fortsette driften fra Norge. Dette tar disse medlemmer på alvor. Disse medlemmer viser til at Høyre for et halvt år siden nedsatte et eget skipsfartspolitisk utvalg som nå i høst presenterte konkrete forslag til å få rammevilkårene i norsk skipfart på linje med EU. Disse medlemmer viser til at dette følges opp i vårt alternative budsjett.

Disse medlemmer vil fortsette arbeidet med å flytte ansvar og myndighet til lokalt nivå. Best og mest velferd blir det når de som er nærmest utfordringene får bestemme hvordan pengene skal brukes. Derfor er disse medlemmer imot at det opprettes et nytt regionalt nivå. Byråkratiet kan med fordel reduseres, for disse medlemmer mener det er viktigere å bruke pengene på områder som kommer innbyggerne direkte til gode. Disse medlemmer vil imidlertid fremheve at selv om vi ønsker å flytte mer makt til kommunen er det viktig at den enkelte skal være trygg på at hun eller han har tilgang til grunnleggende offentlige tjenester som utdanning og helse og omsorg.

Disse medlemmer mener at bosettingen i Distrikts-Norge ikke først og fremst sikres gjennom statlige arbeidsplasser og en serie offentlige virkemidler. Det aller viktigste for å sikre vekstkraftige regioner i hele landet er et næringsliv som er i stand til å ta vare på og skape nye lønnsomme arbeidsplasser. Disse medlemmer mener derfor at forbedring av norsk næringslivs betingelser er vårt viktigste distriktpolitiske virkemiddel. Uten et næringsliv som er i stand til å utnytte de store mulighetene til verdiskaping, vil vi være ute av stand til å nå våre ambisiøse mål på dette området. Disse medlemmer vil hevde at debatten om distrikts- og regionalpolitikken altfor ofte blir en diskusjon om ulike offentlige støtteordninger. Disse medlemmer mener det er langt viktigere å sikre rammebetingelser for konkurranseutsatt næringsliv.

Skatte- og avgiftslettelse for næringslivet truer ikke velferden, men gir snarere rom for mer velferd gjennom økt verdiskaping. Disse medlemmer viser til at kaka til fordeling blir større, både i sentrale strøk og i Distrikts-Norge.

Disse medlemmer vil fremheve at flere av våre offentlige velferdsordninger har sin opprinnelse i det frivillige arbeidet. Frivillig sektor har en egenverdi. Det som skapes ut fra et frivillig engasjement viser seg i ettertid å være et bidrag til å skape gode lokalsamfunn. Disse medlemmer mener at å definere alle samfunnsoppgaver som en del av statlig eller kommunal sektor kan frata oss de goder som følger av et fritt, rikt og sterkt sivilt samfunn med frivillig initiativ.

Disse medlemmer ønsker seg en samfunnsutvikling som innebærer at vi tar vare på og videreutvikler det arbeidet som gjennom generasjoner er båret frem av idealisme. Disse medlemmer vil fremheve at det er viktig å gi frivilligheten gode vilkår. I enkelte tilfelle betyr det å gi mer penger, men slett ikke alltid. Noen ganger handler det vel så mye om å gi frihet, lempe på byråkratiske regelverk og ikke sette unødvendige hinder i veien for det private initiativ.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti, Bjørg Tørresdal, mener det svært viktig å opprettholde bosettingsmønsteret i landet vårt, og at forholdene legges til rette for positiv utvikling i hele landet. Gjennom ulike virkemidler må fokuset flyttes fra fraflytting til tilflytting. Spennende og kompetansebaserte arbeidsplasser må skapes ved at det utvikles kunnskapspark og næringshager ute i distriktene. Dette vil kunne danne nettverk og næringsklynger som er nødvendig for å kunne etablere samarbeid og gjensidig kompetanse for å utvikle nye arbeidsplasser. En slik politikk vil motvirke sentralisering og bygge opp under sterke regioner. Dette medlem mener at landbruket spiller en viktig rolle for å opprettholde matvaresikkerhet og bosetting i alle deler av landet. Et aktivt landbruk i alle deler av landet er et viktig virkemiddel for å opprettholde hovedtrekkene i dagens bosettingsmønster og et levende kulturlandskap.

Dette medlem er glad for at opptrappingen av kommuneøkonomien som begynte under regjeringen Bondevik II blir fulgt opp av sittende regjering. Videre gjør også økte skatteinntekter det mulig med økt satsning på kommunene, og dette er et resultat av god skatte- og næringspolitikk under regjeringen Bondevik II. Dette medlem viser til at et samlet storting gikk inn for gjeninnføring av differensiert arbeidsgiveravgift.

Dette medlem viser til at innvandrere og flyktninger står for halvparten av befolkningsveksten i Norge og mener at det er behov for et sterkere fokus på integrering, både i tettstedene og i distriktene. I denne sammenheng er det spesielt viktig at innvandrere får komme i arbeid. Dette medlem er kjent med at ledigheten for innvandrere er større enn for befolkningen for øvrig. Det er derfor viktig at en har offensive tiltak som for eksempel lønnstilskudd, som kan endre en slik negativ situasjon og også forhindre at en negativ

forskjell i livssituasjonen videreutvikles. Språkopplæring, utdanning og arbeid er det viktigste for å få til en vellykket integrering.

Dette medlem vil fremheve betydningen frivillig engasjement i lokalsamfunnet har for bredden av fritids- og kulturtilbudene i store deler av landet. Den frivillige sektoren er en forutsetning for rikt liv i distriktene og mener at idealisme og dugnadsånd fortsatt bør belønnes og oppmuntres. Folkehøgskolene drives av frivillige lag og organisasjoner og er en viktig del av utdanningssystemet vårt. Driften må derfor sikres gjennom nasjonale føringer. Dette medlem mener det er viktig å gjeninnføre tilskuddene som trossamfunn utenfor den norske kirke får til å bygge sine bedehus og forsamlingslokaler.

Dette medlem vil understreke hvor viktig det er å ha et ungt fokus i distrikts- og regionalpolitikken. Skal unge flytte tilbake til bygda, og færre flytte fra, er det viktig å føre en attraktiv politikk for denne gruppen.

Komiteens medlem fra Venstre, Vera Lysklætt, vil ha en verdiskapingspolitikk for hele landet.

By og land er gjensidig avhengige av hverandre. Store deler av verdiskapingen skjer i distriktene. Dette medlem vil derfor bygge ut infrastruktur som gjør det mulig å hente ut verdiskapingspotensialet i distriktenes ressurser, og som gjør det mulig å utvikle nye arbeidsplasser her.

En moderne distriktspolitikk vil være å legge til rette for at næringslivet kan utvikle seg samtidig som det offentlige tilbyr tjenester som gjør det mulig å skape mangfoldige og attraktive lokalsamfunn. Dette medlem vil særlig stimulere til utviklingen av økt virksomhet i viktige distriktsnæringer som reiseliv, kulturbasert næringsvirksomhet, landbruk og fiskeri, og vil fortsette arbeidet med å flytte ut statlige arbeidsplasser.

Fylkeskommunene er i dag tildelt et særlig ansvar for regional utvikling. Dette medlem ønsker at dette ansvaret skal styrkes. Særlig viktig er det å gi ungdom kunnskap om det å starte og drive en bedrift eller et foretak og stimulere eldre ungdom til å bosette seg i distriktene etter utdanning. For at en skal lykkes med dette, trenger fylkeskommunene en ny organisering og økte ressurser. Dette medlem vil derfor legge til rette for det nye fylket, en enhetsfylkemodel som samler fylkeskommunen og fylkesmannens forvaltningsoppgaver i ett organ og som får overført en rekke oppgaver fra staten. Dagens fylker utgjør langt under 10 pst. av det offentliges tjenesteproduksjon. Dette medlem vil derfor blant annet flytte eierskapet av sykehusene tilbake til fylkene. Dette medlem er glad for at opptrappingen av kommuneøkonomien som begynte under regjeringen Bondevik II, blir fulgt opp av den sittende regjering. Videre gjør også økte skatteinntekter det mulig med økt satsning på kommunene, og dette er et resultat av god skatte- og næringspolitikk under regjeringen Bondevik II. Dette medlem viser til at et samlet storting gikk inn for gjeninnføring av differensiert arbeidsgiveravgift.

Dette medlem vil satse videre på et desentralisert høgskoletilbud, som ved hjelp av ny teknologi kan bli et fullverdig alternativ. Dette medlem vil også rette fokuset mot de regionale forskningsinstitusjonene, som i mange tilfeller trenger ny organisering, eierstruktur og ny kapital.

Statlige virksomheter med omfattende utadrettede funksjoner skal være lett tilgjengelige over hele landet. I virksomheter som selges ut av staten, eller krever statlig konsesjon, vil dette medlem at det stilles klare krav til servicenivå over hele landet. Gjennom tilbudet av velferdstjenester og sin tilstedeværelse har det offentlige avgjørende innflytelse over grunnlaget for bosetting. Likeledes påvirker dette utviklingen av tjenesteytende næringer. Dette medlem vil derfor ta særlig hensyn til dette ved reformer i den offentlige forvaltningen, og i utviklingen av velferdstilbudet til borgerne.

Dette medlem vil videre påpeke betydningen av å avklare hovedstadsregionens framtidige posisjon og utvikling. Norge har vært preget av en balansert utvikling mellom by og land, men vi ser nå tendenser til en sterk sentralisering rundt hovedstadsregionen. Samarbeidsregjeringen varslet rett før sin avgang om dette temaet i St.meld. nr. 200 (2005-2006). Dette medlem vil oppfordre Regjeringen om å sette fortgang i arbeidet med "hovedstadsmeldingen".

2. GRUNNLEGGENDE FORUTSETNINGER FOR NÆRINGSUTVIKLING OG BOSETTING

2.1 Sammendrag

2.1.1 Innleiing

Regjeringa vil arbeide for gode rammevilkår for utvikling av næringsliv og arbeidsplassar og av gode teneste- og velferdstilbod og attraktive stader i alle delar av landet. Dette er grunnleggjande føresetnader for å få eit samfunn med reell fridom til å busetje seg der ein ønskjer.

For å møte utfordringane i ulike delar av landet og i ulike typar bu- og arbeidsmarknadsområde, må politikken vere geografisk differensiert.

Regjeringa legg stor vekt på samarbeid over sektorgrenser både nasjonalt og regionalt for å sjå innsats som kan fremme distrikts- og regionalpolitiske mål, i samanheng. Ofte er det sumverknader av innsats på fleire politikkområde som avgjer om vi får ei positiv samfunnsutvikling. Dette tilseier at samordning er viktig som arbeidsform i distrikts- og regionalpolitikken.

Nasjonale organ kan ikkje på same måten tilpasse tenestetilboda etter behov eller drive lokalt og regionalt utviklingsarbeid. Regjeringa legg derfor vekt på desentralisering av ansvar og myndigheit, på koordinering av offentleg innsats retta mot same geografiske område og på å støtte opp om lokalt initiativ.

2.1.2 Styrkje kommunalt tenestetilbod og samfunnsutviklingsrolla til kommunar og fylkeskommunar

Tilgang på gode velferds- og tenestetilbod, kombinert med tilgang på arbeid, er heilt nødvendige føreset-

nader for å nå det overordna målet om å leggje til rette for likeverdige levekår i heile landet og oppretthalde hovudtrekka i busetnadsmønsteret. Regjeringa er oppteken av at kommunane blir tilførte ressursar og handlegfridom til å løyse viktige velferdsoppgåver. Det må vere samsvar mellom pålagde oppgåver og finansieringa av desse. Regjeringa meiner god kommuneøkonomi er den beste føresetnaden for å kunne drive ein aktiv og velfungerande distrikts- og regionalpolitikk.

Regjeringa vil gjennomføre ein fleirårig opptrappingsplan for å rette opp den økonomiske ubalansen i kommunesektoren. Dei frie inntektene vil samla sett auke med om lag 8 mrd. kroner i løpet av 2006 og 2007. Veksten i frie inntekter i 2006 og 2007 legg forholda til rette for betre kommunale tenester.

Innanfor veksten i dei samla inntektene vil det ligge midlar til barnehagesektoren, eldreomsorg, opptrappingsplanen for psykiatri og tiltak innanfor skolen. Det vil bli lagt fram konkrete løyvingforslag knytt til desse formåla i statsbudsjettet for 2007.

I Soria Moria-erklæringa er det lagt opp til å styrkje pleie- og omsorgstenesta med 10 000 årsverk innan utgangen av 2009, rekna frå 2004-nivå. Forslaget til vekst i frie inntekter legg forholda til rette for 2 000 nye årsverk i pleie- og omsorgstenesta i 2007.

Regjeringa er oppteken av at kommunane si rolle som samfunnsutviklar skal styrkjast, utover rolla som forvaltar og tenesteproducent.

Regjeringa meiner god kommuneøkonomi er ein viktig føresetnad for dette, kombinert med ei aktiv satsing på kommunale næringsfond. Lokalt engasjement og pådrivarkraft kombinert med trua på eigen innsats er avgjerande for graden av måloppnåing av denne typen arbeid. Desse føresetnadene kan berre skapast og utviklast lokalt. Regjeringa ser det som ei viktig oppgåve å underbygge og stimulere til dette.

Regjeringa har vedtatt å foreta ein eigen gjennomgang av inntektssystemet der ein mellom anna vil sjå på situasjonen for kommunar med vekst og kommunar med fråflytting. Regjeringa vil i den samanhengen også vurdere selskapskatten som kommunal skatt. Regjeringa legg opp til å fremme forslag til endringar i inntektssystemet for kommunane i kommuneproposisjonen for 2009. Når det gjeld fylkeskommunane, legg Regjeringa opp til å sjå forslag til endringar i inntektssystemet i samanheng med forvaltningsreforma.

Regjeringa legg vekt på å støtte opp om fylkeskommunane si rolle som samfunnsutviklar og regional utviklingsaktør.

Kommunal- og regionaldepartementet har forventningar til at fylkeskommunane arbeider vidare med auka brukarfokus og etablerer arenaer der aktørar med ønske og vilje til å medverke til utvikling av samfunns- og næringsliv kan samarbeide om bruk av verkemiddel. Departementet legg vekt på at fylkeskommunane og regionale og lokale aktørar finn fram til gode rolleavklaringar og mandat når det gjeld partnerskapsarbeidet, som også klargjer korleis næringslivsaktørar skal delta i planleggings- og avgjerdsprosessar. Departementet er opptekte av at fylkeskommunane samarbeider med partnerskapen om å utvikle brukarperspektivet i

bruken av midlane over kap. 551 post 60 Tilskot til fylkeskommunar for regional utvikling ut frå erfaringane med dei næringsretta utviklingsmidlane.

Rolla som regional utviklingsaktør er knytt til fylkeskommunens planansvar og til oppgåver som vidaregåande opplæring, samferdsel, kultur, kulturminnefeltet, folkehelsearbeid og ikkje minst næringsutvikling. Dette er oppgåver som må sjåast i samanheng, om fylkeskommunane i samarbeid med regionale partnerskapar skal motivere til bulyst og leggje til rette for næringsutvikling.

2.1.3 *Utvikling av attraktive stader*

Regjeringa meiner det er ei særleg utfordring for bygdesenter og småbyar å vere attraktive for tilflytting for å påverke flyttestraumane.

Det har blitt gjennomført fleire stadutviklingstiltak rundt om i landet dei seinare åra, både lokalt og gjennom ulike nasjonale og regionale program. Det nyleg avslutta Programmet for utvikling av attraktive og miljøvennlege tettstader i distrikta (Tettstadsprogrammet (2001-2005)), i regi av Miljøverndepartementet, er eit døme på statleg initiert innsats.

Regjeringa ønskjer å stimulere til vidare arbeid og innsats for stadutvikling der ein ser planlegging og utvikling av møteplassar, estetikk, opprusting av senter, tenestetilbod, transport og næringsutvikling i samanheng. I 2006 vil Kommunal- og regionaldepartementet invitere mindre bykommunar, saman med fylkeskommunane, til eit samfinansieringsprosjekt for å greie ut korleis staden kan bli meir attraktiv for folk i regionen og for tilflyttarar, og korleis staden kan støtte opp om ei meir balansert utvikling. Det er aktuelt å følgje opp dette initiativet med ei spissa satsing på stadutvikling seinare i perioden.

Utvikling av dei positive kvalitetane til ein stad er nær knytt til det kulturelle mangfaldet og tilbodet på staden. Eit godt kulturtilbod og høve til sjølv å delta i kulturaktivitetar er såleis eit samfunnsgode som kan ha positiv innverknad på både busetjing og etableringar. Gjennom satsinga på eit kulturloft har Regjeringa som målsetjing at løyvingane til kulturfeltet skal aukast til éin prosent av statsbudsjettet innan 2014. Regjeringa vil i 2006 også fremme forslag om ei allmenn kulturlov som skal uttrykkje ansvaret det offentlege har for kulturfeltet.

Regjeringa meiner frivillig innsats gjennom ulike lag og organisasjonar spelar ei sentral rolle i arbeidet med å skape varierte og attraktive lokalsamfunn. Regjeringa er oppteken av å medverke til eit godt samspel mellom offentleg og frivillig sektor på lokalt nivå.

Regjeringa vil at alle barn skal ha eit tilbod om plass i kulturskolen til ein rimeleg pris.

Landbruks- og matdepartementet har som mål at ressursane på landbrukseigedomane skal bli betre utnyttane enn tidlegare for å oppretthalde og auke busetjinga i distrikta. Verkemidla i eigedomspolitikken må takast meir aktivt i bruk for å nå desse måla. I pressområde er det særleg viktig å sikre eit sterkt jordvern, medan utfordringa i utkantane er å leggje til rette for busetjing. Særleg i utkantane må det derfor leggjast til rette for å

utnytte landbruksressursane betre, også bygningane, mellom anna ved at landbrukseigedomar kjem på sal. Fleire kommunar har i dag sett i gang tiltak for å få til dette.

Eit anna verkemiddel er buplikt. Reglane om personleg buplikt gjeld landbrukseigedom, men det kan også knytast buplikt til mindre utbygde eigedomar dersom kommunen har innført lokal forskrift om dette. Pr. mars 2006 har 78 kommunar innført slike lokale forskrifter.

I mange småsamfunn er gode bustader kanskje den fremste føremønen ved å bu i distrikta.

Regjeringa ønskjer at Husbanken skal ha ei meir aktiv rolle i distriktsområde. Husbanken har mellom anna som oppgåve å lånefinansiere bustadinvesteringar i område av landet der private bankar er tilbakehaldne med å gi kreditt på grunn av låg pantesikring. Det kan vere aktuelt å setje i verk program i eit utval kommunar for å prøve ut alternative modellar og løysingar for bustadbygging og tettstadsutvikling for å gjere busetting i distrikta meir attraktivt.

Bustadbygging og utbetring av bustader i distrikta er eit av dei prioriterte formåla med det nye grunnlånet i Husbanken.

Ved kjøp kan kommunen gi startlån for heile eller delar av lånesummen - opptil 90 prosent av prisen. Nokre gonger kan det vere i samfinansiering med ein privat låneinstitusjon. Mange små kommunar nyttar Husbankens startlån i liten grad eller ikkje i det heile. Kommunal- og regionaldepartementet vil oppmode alle kommunar som opplever problem med bustadetablering, om å nytte startlåneordninga.

Kommunal- og regionaldepartementet vil be Husbanken setje i gang eit program rundt tettstadsutvikling i små lokalsamfunn. Husbanken kan gi tilskot til slikt utviklingsarbeid over kap. 581 Bolig- og bomiljøtiltak i statsbudsjettet.

Endringsprosessane i landskapet vil bety mykje for framtidig næringsutvikling og busetting. Miljøverndepartementet samarbeider med Landbruks- og matdepartementet om eigne program som skal følgje utviklinga i kulturlandskap i jordbruket innanfor arealstruktur, biologisk mangfald, kulturminne og tilgjengelegheit.

2.1.4 Redusere avstandsurempene gjennom effektive samferdselsløysingar

Regjeringa legg stor vekt på å redusere avstandsurempene og sikre eit likeverdig samferdselstilbod i alle delar av landet, tilpassa behov og utfordringar. Regjeringa legg også vekt på at befolkning og næringsliv i område med lågt folketal og små marknader ikkje må betale meir for marknadsbaserte samferdselsløysingar enn i meir folketette område med større marknader. Regjeringa ønskjer å styrkje satsinga på samferdsel monaleg i inneverande stortingsperiode for å nå desse måla.

Regjeringa meiner at godt utbygde vegar er nødvendig for å oppretthalde strukturen i busetnaden og redusere avstandsurempar for næringslivet. Regjeringa legg vekt på at vegutbygginga mellom senter og mellom senter og omland skal medverke til regionforstørring,

for å utvide og styrkje lokale arbeidsmarknader og tilgang på tenester for befolkning og næringsliv. Ein reduksjon av avstandskostnadene vil også kunne få landsdelane til å fungere betre som ei eining.

Regjeringa ser på riksvegferjene som ein del av vegnettet og ønskjer å redusere utgiftene for dei som nyttar desse.

For Regjeringa er rassikring særleg viktig i eit distriktpolitisk perspektiv og vil bli gitt høg prioritet.

Ein styrkt kommuneøkonomi vil gjere fylkeskommunane betre i stand til å auke omfanget av alternative kollektivtilbod og dermed sikre eit godt kollektivtilbod også utanfor dei største byane.

Regjeringa vil i tråd med Soria Moria-erklæringa auke satsinga på sykkelvegar.

Regjeringa vil vurdere innføring av ei fraktutjaminsningsordning for å redusere skilnaden i drivstoffprisane. På bakgrunn av ei slik vurdering vil Regjeringa kome tilbake til spørsmålet om gjeninnføring seinare i perioden.

Regjeringa vil oppretthalde dagens flyplasstruktur så sant det ikkje er eit uttrykt ønske lokalt om å leggje ned ein flyplass. Vidare skal ordninga med at overskotsflyplassar betaler for dei ulønnsame flyplassane vidareførast.

Regjeringa vil vidareføre ordninga med at staten kjøper flyruter på dei regionale lufthamnene. I framtidige kjøpsrundar vil Regjeringa sørgje for eit godt rutetilbod og vurdere å leggje til rette for å redusere billettprisar til passasjerane.

Regjeringa legg vekt på å leggje til rette for sikker og effektiv transport langs kysten og ruste opp hamnene for å leggje til rette for overføring av gods frå veg til sjø.

Regjeringa vil ved årsskiftet 2008/2009 leggje fram ei stortingsmelding om nasjonal transportplan (NTP) for perioden 2010-2019. Regjeringa legg vekt på at omsynet til distrikts- og regionalpolitiske mål skal vere ein sentral del av transportplanarbeidet, med vekt på å redusere avstandsurempar, fjerne flaskehalsar og knytte arbeidsmarknader nærmare saman.

Regjeringa vil i arbeidet med ny NTP mellom anna fokusere på ei meir offensiv satsing på riksvegnettet utanom stamvegnettet og ei auka satsing på rassikring.

Regjeringa vil i tråd med Soria Moria-erklæringa medverke til at heile landet skal ha tilbod om å bli knytt til høgastigheitsnett innan utgangen av 2007. Det skal ikkje vere urimelege geografiske prisskilnader ved å knyte seg til breibandsnettet. Det offentlege skal gå inn med midlar for å medverke til å realisere utbygging i område der det kommersielt ikkje let seg gjere.

Den norske marknaden for breiband fungerer godt, og dei private utbyggjarane, kommunar og lokallag legg ned store summar i utbygging. Staten bør ikkje gripe inn i eksisterande marknadsmodellar.

Regjeringa har som mål å leggje til rette for utbygging av mobilnettet i dei områda der dekninga er for dårleg i dag. For dei om lag 0,2 prosent av befolkninga som ikkje har mobildekning der dei bur, vil Samferdselsdepartementet vurdere statleg kjøp av tenester for å betre dekninga.

Tilgang på overføring av fjernsynssignal er, saman med tilgang på mobilnett og breiband, ein heilt sentral føresetnad for at folk skal oppleve å ha reell fridom til å busetje seg der dei ønskjer. Regjeringa har tildelt selskapet Norges Televisjon konsesjon til digitalt bakke-nett for fjernsyn.

Dekningskrava i konsesjonen er utforma på ein slik måte at denne utbygginga inneber at tilnærma alle får eit digital-TV tilbod. Dette vil bety særleg mykje i område av landet som i dag ikkje kan ta inn andre kanalar enn NRK1. Samferdselsdepartementet vil søkje å leggje til rette for at desse områda blir prioriterte ved utbygging.

Den overordna målsetjinga på postområdet er å sikre eit landsdekkjande formidlingstilbod av postendingar til rimeleg pris og til god kvalitet. Konsesjonen til Posten er det viktigaste styringsverktøyet for å sikre eit godt posttilbod i heile landet. Samferdselsdepartementet har starta arbeidet med ny konsesjon til Posten med sikte på å vedta denne i 2006.

Regjeringa vil sikre kravet om einskapsporto, mellom anna gjennom framleis einerett for Posten. Ein eigen stortingsproposisjon om dette blei lagd fram i mai 2006.

Regjeringa vil på bakgrunn av ei utgreiing ta stilling til om det er grunnlag for å føreslå endringar i den lov-pålagde plikta Posten har om å tilby grunnleggjande banktenester i ekspedisjonsnettet. Regjeringa har som utgangspunkt at folk og næringsliv i heile landet skal vere sikra eit godt tilbod av grunnleggjande banktenester der dei bur.

Regjeringa ønskjer i tråd med Soria Moria-erklæringa å medverke til at nettleiga for straum skal bli utjamna over heile landet. Sidan 2000 har det over budsjettet til Olje- og energidepartementet vore ei statleg ordning for utjamning av nettleiga. Ordninga er treffsikker og fremmar målet på ein god måte utan å fjerne insentiva til nettselskapa for effektiv drift og låg nettleige. Olje- og energidepartementet ser på ordninga som viktig for å sikre større geografisk utjamning i nettleiga, og legg opp til å vidareføre gjeldande utjammingsordning. Olje- og energidepartementet vil også vurdere alternative ordningar for utforming av nettleiga som kan medverke til utjamning.

I tillegg vil Regjeringa vidareføre den geografiske differensiering i avgifter for Nord-Noreg.

2.1.5 Styrkje kompetansen for folk og næringsliv

Regjeringa legg vekt på å vidareføre eit desentralisert utdanningssystem og leggje til rette for meir og betre forskning i dei norske FoU-miljøa. Universitet, høgskeolar og FoU-institutt utgjer saman med vidaregåande skolar ein kunnskapsinfrastruktur som er heilt sentral for nærings- og samfunnsutviklinga i Noreg. Universitet og høgskeolar utgjer også viktige delar av arbeidsmarknaden der dei er plasserte, både i storbyområda og i mindre byar og bygdebyar.

Regjeringa legg stor vekt på den rolla dei ulike kunnskapsmiljøa spelar innanfor ein regionalt tilpassa utdannings- og innovasjonspolitik. Dei skal syte for utdanning og kunnskapsintensiv innovasjon både

nasjonalt og regionalt. Regjeringa legg vekt på å utvikle og styrkje utdannings- og forskingsmiljøa i alle delar av landet, og at dette skjer på ein måte som også kan medverke til å utvikle regionale næringsmiljø.

Regjeringa vil sjå på korleis Kvalitetsreforma og finansieringssystemet påverkar utviklinga i høgskeole- og universitetsstrukturen, og om studietilbod og studenttilgang kan bli spreidde betre enn i dag både med omsyn til ringverknader og behova til regionalt samfunns- og næringsliv. I tillegg vil det bli vurdert korleis finansieringssystemet kan medverke til å styrkje koplinga mellom universitet/høgskeolar og næringsliv i ulike delar av landet.

Det er eit mål for Regjeringa at heile befolkninga skal ha lik sjanse til å ta høgare utdanning.

Kunnskapsdepartementet finansierer forskingsprosjekt spesielt retta mot statlege høgskeolar. Fleire departement samarbeider også om å finansiere program som skal stimulere til samarbeid mellom høgskeolar og næringslivet. Regjeringa vil vidareføre og styrkje slike forskings- og programsatsingar og legg vekt på at dei skal bli utforma mellom anna for å stimulere til regional utvikling.

Forskringsrådet arbeider med å samordne fleire program og innsatsar retta mot regional FoU og innovasjon i samanheng for å styrke FoU i og for regionane og mobilisere til auka FoU-innsats i næringsliv og forvaltning.

Regjeringa vil vidareføre og evaluere ordninga med Skattefunn der føretak kan få skattefrådrag for kostnader til forskning og utvikling (FoU). Formålet er å stimulere til auka FoU-innsats i næringslivet. Regjeringa er oppteken av at ordninga skal vere mest mogleg tilgjengeleg.

2.1.6 Gode helsetilbod i alle delar av landet

Regjeringa legg vekt på at helse- og omsorgstenestene i Noreg skal vere desentraliserte, tilgjengelege og av høg kvalitet.

I tråd med Soria Moria-erklæringa vil Regjeringa oppretthalde eit desentralisert sjukehusstilbod, som mellom anna sikrar tilgang til naudsynte helsetenester som til dømes fødetilbod. Velfungerande lokalsjukehus er eit heilt sentralt element i den samla norske helsetenesta, og ingen lokalsjukehus skal leggjast ned.

Det skjer i dag eit viktig arbeid i helseføretaka med å desentralisere spesialisthelsetenester i eit samspel med kommunehelsetenesta, også til stader utan sjukehus.

Helse- og omsorgsdepartementet vil utvikle lokalsjukehusfunksjonen, betre kvaliteten i tenesta og få til meir og betre samhandling med førstelinja.

2.1.7 Lokaliseringspolitikk og arbeidet med forvaltningsreforma

Utviklinga i geografisk fordeling av statlege arbeidsplassar dei siste 20 åra viser ei sentralisering av sysselsetjinga med størst vekst i Osloregionen og i landsdelsentra.

Regjeringa ønskjer å snu denne utviklinga. Dette inneber mellom anna at lokalisering av ny statleg verksemd skal skje utanfor Oslo, med mindre det ligg føre

særskilde grunnar for å lokalisere dei til Oslo. Ved val av lokaliseringstad vil det bli lagt vekt på at den nye verksemda skal medverke til å styrkje allereie etablerte regionale nærings-, kompetanse- og forvaltningsmiljø eller medverke til å bygge opp nye. Regjeringa vil også vurdere å bruke lokalisering av statlege arbeidsplassar som verkemiddel for å skape vekst og ny optimisme i omstillingsområde der dette er naturleg.

Kommunal- og regionaldepartementet og Fornyings- og administrasjonsdepartementet skal informerast om planlagde og pågåande endringsprosessar i høve til den regionale statsforvaltninga, slik at ein kan få ei brei vurdering av aktuelle lokaliseringsspørsmål i lys av distrikts- og regionalpolitiske mål og utfordringar.

Fornyings- og administrasjonsdepartementet legg opp til å starte evaluering i 2007 av utflyttinga av åtte tilsyn med nærmare 900 arbeidsplassar frå Oslo dei seinare åra.

Den regionale statsforvaltninga utgjer om lag 40 ulike verksemdar som har oppgåver innanfor ein avgrensa del av landet, over kommunenivå. Medan fylket tidlegare var den dominerande inndelingsmåten, er det i dag berre 7 av dei 40 verksemdene som har regionar som er samanfallande med fylkesgrensene. Talet på regioneiningar varierer frå 2 til 17, men dei fleste er inndelte i 5 eller 6 regionar.

Stortingsmeldinga om forvaltningsreforma vil sjå på oppgåvedelinga mellom dei ulike forvaltningsnivåa. Dette vil danne grunnlaget for den vidare vurderinga av inndelinga av regional stat og ei omorganisering av fylkesmannsembeta. Regjeringa legg vekt på å ha ein brei, open og inkluderande prosess i samband med endringar som følgjer av forvaltningsreforma, ikkje minst overfor alle verksemdar og tenestemenn som blir omfatta av reforma.

2.1.8 Samfunnsplanlegging for samordning og differensiert politikk

Lokal og regional planlegging er ein viktig føresetnad for å føre ein velfungerande distrikts- og regionalpolitikk. Det er derfor viktig å styrkje planlegging som politisk verktoy. Det er vanskeleg å få til ei ønskt og bevisst utvikling utan planlegging og målmedviten styring.

Miljøverndepartementet arbeider med endringar i plan- og bygningslova som vil innebere nye retningslinjer for lokal og regional planlegging. Miljøverndepartementet tek sikte på at lovforslaget vil vere klart til behandling i Stortinget i 2007.

Miljøverndepartementet ønskjer at staten i samarbeid med ulike aktørar som fylkeskommunane, regionale statlege etatar, kommunane og næringsorganisasjonar skal medverke meir aktivt i oppstart, metodeutvikling og opplegg for fylkesdelplanar/regionale utviklingsplanar og program innanfor ramma av plan- og bygningslova. Planane vil vere ein viktig reiskap i å profilere og utvikle regionen innanfor næringsverksemd, kultur- og stadutvikling og landskapsvern. Dei strategiane som blir trekte opp i regionale utviklingsplanar, vil vere viktige innspel til nasjonale transportplanar og vurdering av behovet for investeringar i infrastrukturu-

ren, for lokalisering av større verksemdar og for kommuneplanar.

Regjeringa legg vekt på at rammene for bruk og vern av areal og arealressursar blir tilpassa utfordringane i ulike delar av landet. I oppfølginga av arbeidet i planlovutvalet vil Miljøverndepartementet vurdere korleis utforminga av lov- og regelverket i plan- og bygningslova kan medverke til å sikre behovet for ein geografisk differensiert politikk.

2.2 Komiteens merknader

2.2.1 Innledning

Komiteen mener at en god kommuneøkonomi gir mulighet til et bedre tjenestetilbud til innbyggerne. Komiteen vil understreke hvor viktige det er for kommunene med forutsigbarhet dersom de skal våge å satse på flere ansatte i omsorg og utdanning.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, er enig i målsettingen om å legge til rette for at folk skal ha reell frihet til å bosette seg der de ønsker. Flertallet er også enig i at virkemidlene derfor må være geografisk differensiert, og at det er desentralisering i myndighet og tjenestetilbud som best kan sikre et geografisk tilpasset tjenestetilbud som kan bidra til å nå målet om spredt bosetting.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil fremheve viljen til å føre en politikk som innebærer at det skal være et velferdstilbud i distriktene preget av kvalitet og valgfrihet, og der brukeren settes i sentrum. Disse medlemmer mener at det viktigste ikke er om tjenestene utføres av private eller offentlige tilbydere, men at alle som bor i Norge skal være trygge på at de får velferdstjenester av høy kvalitet, når de trenger det, og uavhengig av hvor de bor i landet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre etterlyser derfor en langsiktig opptrappingsplan fra Regjeringen hvor det er samsvar mellom overføringer til og kostnader for kommunene.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge frem en forpliktende flerårig opptrappingsplan for å rette opp den økonomiske ubalansen i kommunesektoren."

2.2.2 Tjenestetilbud og samfunnsutviklingsrolle

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, støtter meldingens understreking av fylkeskommunenes rolle som utviklingsaktør og samfunnsutvikler. Fylkeskommunene er viktige utviklings- og tjenesteleverandører. Når det gjelder partnerskapsarbeidet mellom private aktører, kommuner og fylkes-

kommuner, bør det legges vekt på en helhetlig koordinering med utdanningssystemet og unge etablerere.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, mener at dagens fylkeskommuner må erstattes med regioner og det må sikres at disse blir direkte folkevalgt styrt. Samtidig må det skje overføring av oppgaver, ansvar og beslutningskompetanse fra staten. Dette flertallet ønsker tre folkevalgte nivåer i Norge.

Dette flertallet mener statlig regional politikk på regionalt nivå må samordnes gjennom de nye regionene. Beslutninger må tas på lavest mulig hensiktsmessige nivå. Folkevalgt styrte regioner vil gi grunnlag for å overføre statlige oppgaver til regionene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at kommunesektoren får en samlet inntektsvekst i 2006 og 2007 på nær 18 mrd. kroner. Flertallet vil peke på den fundamentale betydning som styrking av kommuneøkonomien har for spredt bosetting og skole, omsorg, kulturtilbud og andre offentlige tjenester i hele landet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at dagens kommuneinndeling ble fastsatt i en tid da befolkningen var mindre og transportmulighetene dårligere. Samtidig har fylkeskommunene mistet sin rolle, og dette forvaltningsnivået utgjør i dag en unødvendig belastning for landets skattebetalere. Disse medlemmer ønsker et nytt system med to forvaltningsnivåer, stat og kommune, der oppgavene til dagens fylker fordeles mellom de to resterende forvaltningsnivåene. Disse medlemmer slår fast at en tonivåmodell vil ha en rekke fordeler utover de åpenbare kostnadsbesparelsene, blant annet styrket lokaldemokrati, mer desentralisering etter nærhetsprinsippet og økt fleksibilitet. Disse medlemmer viser til at statsminister Jens Stoltenberg uttalte på ordførerkonferansen til Kommunenes Sentralforbund (KS) våren 2006 følgende:

"For meg er det åpenbart at den kommunestrukturen som var riktig før, ikke nødvendigvis er riktig i fremtiden."

Dette er en uttalelse som også er i samsvar med kommunenes egen oppfatning av dagens kommunestruktur. Høsten 2003 satte daværende regjering i samarbeid med KS i gang prosjektet "Framtidens kommunestruktur - kommuner med ansvar for egen utvikling" og den sentrale koordineringsgruppen la frem sin sluttrapport for prosjektet høsten 2005. Regjeringen kommer i proposisjonen med sin vurdering og forslag til oppfølging av prosjektet. Disse medlemmer viser til at så å si alle kommuner deltok i prosjektet og om lag 10 000 kommunepolitikere deltok i debatten. En gjennomgang av kommunestyrevedtakene viser at bare 25 pst. av

kommunene ser på dagens kommunestruktur som tilfredsstillende.

Disse medlemmer viser til at det over tid er bygget opp en betydelig virkemiddelstruktur i fylkeskommunene. For 2006 bevilges det omtrent like mye til regional utvikling og nyskaping til kommunene og fylkeskommunene som til det statlige virkemiddelapparatet. Dette betyr at det er bygget opp en parallell virkemiddelstruktur. Disse medlemmer er skeptiske til om dette er en riktig bruk av midler. Vi mener formålet med virkemiddelapparatet er å få mest mulig nyskaping og næringsutvikling ut av pengene. Disse medlemmer mener det er grunn til å advare mot at det bygges opp mange parallelle tjenester.

Disse medlemmer vil fremheve at brukerne skal stå i sentrum for de tjenestene virkemiddelapparatet skal tilby. Det skal være en lav terskel for å motta støtte, men dette må ikke gå på bekostning av kvalitetskontrollen.

Disse medlemmer viser til at det er viktig med godt samarbeid mellom det statlige næringspolitiske virkemiddelapparatet og kommunene. Kommunene har en viktig rolle som tilrettelegger og medspiller for lokal næringsutvikling.

Disse medlemmers utgangspunkt er at sysselsetting er grunnlaget for bosetting uansett landsdel eller distrikt og at det er generelt behov for et godt og forutsigbart virkemiddelapparat over hele landet. Virkemiddelapparatet må være oversiktlig og serviceinnstilt, og det må være offensiv i å markedsføre sine tjenester.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen foreta en helhetlig evaluering av det offentlige virkemiddelapparatet for bedriftsrelatert støtte. Det bes om at det legges spesiell vekt på resultatoppnåelse og om systemene er tilpasset brukerne."

Komiteens medlem fra Venstre ønsker å videreføre tre folkevalgte nivåer i Norge. Dette medlem mener at statens politikk på regionalt nivå må samordnes og i størst mulig grad underlegges fylkespolitisk styringsnivå i en enhetsfylkemodell. Slik vil fylkene bli en sterkere regional utviklingsaktør og en styrket samarbeidspartner for kommunene. Dette medlem mener at beslutninger som angår innbyggerne, skal fattes så nær dem som mulig. Dette medlem mener at kommunene også er aktuelle for å få delegert nye oppgaver fra staten i forbindelse med en framtidig forvaltningsreform. Dette medlem vil avvikle helseforetakene og flytte eierskapet til sykehusesene tilbake til fylkene.

2.2.3 *Utvikling av attraktive steder*

Komiteen ønsker å støtte opp under det mangfold av fellesskap som finnes i norske lokalsamfunn. Frivilligheten må tas i bruk, ikke minst i velferdspolitikken. Det spontane engasjementet som kommer nedenfra skaper varmere, sterkere og tryggere fellesskap enn planer og systemer som kommer ovenfra.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, mener at det er viktig å legge spesiell vekt på å styrke bygdenes attraksjon for kvinner, for unge og for innvandrere.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at barne- og likestillingsministeren i et brev til Stortinget 30. oktober 2006 skriver at Regjeringen i henhold til Soria Moria-erklæringen vil sikre gründere og etablere gode sosiale ordninger, blant annet ved å se på vilkårene for selvstendige næringsdrivende til å kombinere yrkeskarriere med småbarnsomsorg.

Dette flertallet ser at det er gode grunner for å vurdere en ordning med 100 pst. dekning av svangerskapsenger og fødsels- og adopsjonspenger for selvstendig næringsdrivende.

Dette flertallet registrerer at Regjeringen med bakgrunn i Soria Moria-erklæringen og tidligere stortingsvedtak vil arbeide videre med sikte på å bedre trygderettighetene for selvstendig næringsdrivende.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til sitt forslag om å likestille bestemmelser om trygderettigheter ved svangerskap, fødsel og barneomsorg for selvstendig næringsdrivende med reglene som gjelder for andre arbeidstakere (Dokument nr. 8:113 (2005-2006)). I distriktene ser en at mye næringsvirksomhet drives av selvstendig næringsdrivende. For å sikre levende lokalsamfunn, full utnyttelse av tilgjengelig arbeidskraft og for å stimulere lokalt initiativ, er det viktig å motivere også kvinner i distriktene til å drive egen virksomhet. Likestilte trygderettigheter ved svangerskap, fødsel og barneomsorg vil bidra til dette.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, mener at for unge er det viktig med et engasjerende organisasjonsliv og mulighet for et aktivt samfunnsengasjement i lokalsamfunnet.

Flertallet merker seg ungdomsorganisasjonenes engasjement for distriktmeldingen, og spesielt deres fokus på hvilken rolle organisasjonene kan ha i å bygge framtidens arbeidsplasser og demokratier i lokalsamfunnene.

Flertallet mener det er viktig med tilrettelegging for et attraktivt lokalt fritids- og kulturtilbud og gode infrastruktur- og kommunikasjonstjenester, herunder god dekning med både bredbånd og kringkastingstjenester.

Flertallet merker seg at det i meldingen vises til flere tiltak i areal- og eiendomspolitikken i landbruket som virkemidler for å opprettholde og øke bosettingen. Det skjer blant annet gjennom tiltak som det frivillige samarbeidstiltaket "Slipp oss til - Ungdom inn i land-

bruket" og hjemmesiden for salg av jordbrukseiendommer. Flertallet stiller seg positivt til slike initiativ.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er negative til boplikt fordi dette innebærer et alvorlig inngrep i eiendomsretten som både reduserer verdien av folks eiendeler, og hindrer fri omsetting av boliger, eiendommer og hytter. Disse medlemmer er videre av den oppfatning at boplikt vil virke mot sin hensikt ved at boplikten gjør det mindre attraktivt å investere i distriktene. Disse medlemmer vil i den forbindelse vise til Dokument nr. 8:97 (2001-2002), forslag fra stortingsrepresentantene Øystein Hedstrøm, Ulf Erik Knudsen og Lodve Solholm om avskaffelse av boplikt for helårsboliger.

Komiteens medlemmer fra Høyre ønsker å avskaffe den statlige boplikten på landbrukseiendommer og vil at boplikten skal avgjøres lokalt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre er negative til Miljøverndepartementets og fylkesmannens innblanding overfor den enkelte kommune i plan- og arealsaker, og ønsker i motsetning til Regjeringen å begrense statens innblanding når det gjelder lokal planlegging.

Disse medlemmer viser til Ot.prp. nr. 75 (2005-2006), jf. Innst. O. nr. 4 (2006-2007):

"Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre viser til behandlingen av Dokument nr. 8:27 (2005-2006), jf. Innst. O. nr. 43 (2005-2006), hvor det ble fremmet forslag om fjerning av delingsforbudet i jordloven. Disse medlemmer viser til at delingsforbudet i jordloven § 12 innebærer en innskrenking i grunneiers rett til å disponere over egen eiendom og legger unødvendige hindringer for eierens mulighet til å utvide eller å etablere alternativ næringsutvikling på landbrukseiendom. Disse medlemmer mener videre at endringer i jordloven må legge til rette for en utvikling mot større eiendommer som grunnlag for mer effektiv landbruks- og tjenesteproduksjon, samtidig som eiere av landbrukseiendom bør møte færre forbud når de vil utnytte eiendommen til andre formål. Reglene bør også legge til rette for at de som har inntekt fra annen virksomhet enn tradisjonelt landbruk, skal kunne få eie småbruk eller bo på tomter i landbruksområde. En oppheving av delingsforbudet kan legge til rette for endringer i eier- og bruksstruktur som i større grad enn i dag vil være i samsvar med en fremtidsrettet landbrukspolitik. I tillegg vil forslaget føre til forenkling, forbedring av eiendomsretten for norske bønder og kunne styrke kapitaltilgangen til andre investeringer på eiendommene. Disse medlemmer tar til etterretning at det ikke er flertall for en slik fremtidsrettet landbrukspolitik."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, ser det som positivt at Husbanken skal ha en mer aktiv rolle i distriktsområdene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre er negative til at Regjeringen ønsker at Husbanken skal bidra til boligbygging i

områder de kommersielle bankene ikke vil investere i, og viser til at bankene har stor kunnskap og innsikt i eiendomsmarkedet, samt at Norge ikke akkurat er et land med kapitalmangel.

2.2.4 Samferdsel

Komiteen vil fremheve at god samferdsel er viktig for distriktene. God infrastruktur er tids- og kostnadsbesparende for bedriftene. Konkurranseskraften til bedriftene ligger i pålitelighet, kostnader og ikke minst gode kommunikasjoner. Komiteen viser til at konkurransevne er avgjørende for å trygge velferden. Konkurransedyktige bedrifter i distrikts-Norge krever at vi må redusere avstandsulempene.

Komiteen mener at framkommelighet er et grunnleggende behov både for bedrifter og enkeltmennesker over hele landet. Det er derfor viktig at det satses på utbedring av rastruede strekninger, ferge drift, havner og kollektivtransport over hele landet.

Komiteen viser til viktigheten av å bedre utnyttelse av mulighetene IKT skaper i distriktene. Verden blir mindre som følge av den teknologiske utviklingen. Avstandsulempen som tidligere diskvalifiserte, kan i dag kvalifisere.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, støtter meldingens signaler om bedre tilgang til infrastruktur- og kommunikasjonstjenester i distriktskommuner, og tilsvarende arbeidet for prisutjevning mellom sentrale strøk og distrikts-Norge.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil understreke viktigheten av den offensive samferdselssatsingen som Regjeringen har lagt opp til i det foreslåtte statsbudsjettet for 2007. Den økte satsingen på samferdsel som har skjedd etter regjeringsskiftet i 2005, er svært gledelig.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil fremheve at den nedadgående bevilgningstrend til samferdsel ble snudd under regjeringen Bondevik II. Da ble det gjennomført en historisk satsing både på å modernisere norsk samferdsel og å øke bevilgningene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre vil peke på mulighetene av å få mer ut av de pengene som allerede brukes. Eksempelvis kan dette bety en mer helhetlig planlegging og utbygging ved bruk av samarbeidsløsninger der private bidrar til drift og bygging av veier (OPS). Disse medlemmer er forundret over at Regjeringen er negativ til dette virkemidlet.

Disse medlemmer viser til at for få år siden kunne ikke en bedrift som var avhengig av å kommunisere med resten av verden via Internett, ligge utenfor større byer fordi man manglet tilgang til bredbånd. De

fleste steder er dette ikke lenger en aktuell problemstilling. Disse medlemmer vil fremheve at konkurranse mellom tilbyderne har bidratt sterkt til at bredbåndsutbyggingen har skutt fart rundt om i landet, også i mindre tettbygde strøk.

2.2.5 Kompetanse

Komiteen vil understreke at lokalisering av høyere utdannings- og forskningsmiljøer og innovasjonssystemene rundt disse er viktig for vekst og økonomisk utvikling. Komiteen mener derfor at lokalisering av sterke høyere utdannings- og forskningsmiljøer er et viktig tiltak for å fremme en god utvikling flere steder i landet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener at med en sterk vekst i fremtidens forskningsbudsjetter vil dette bidra til en positiv samfunnsutvikling og et konkurransedyktig næringsliv i hele landet.

Komiteen vil fremheve at det er viktig at de gode nasjonale kunnskapsmiljøene videreutvikles slik at de kan være nasjonale spydspisser med internasjonal konkurransevne. Komiteen vil på den annen side vise til viktigheten av å støtte opp om regionale næringsmiljøer, klynger og bransjer som har potensial og gode utviklingsmuligheter. Her vil fokus kunne være ulikt i ulike deler av landet. Komiteen mener det er viktig at enkelte høyskoler får anledning til å utvikle områder der de kan være i nasjonal og internasjonal front. Komiteen mener det er viktig å utvikle gode nettverk mellom høyskoler, forskningsmiljøer, næringshager og næringslivet i regionene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, viser til at Kunnskapsdepartementet skal vurdere hvordan finansieringsordningen for høyere utdanning kan fremme desentralisert utdanning. I tillegg til de ordinære studietilbudene bør det bli gitt tilbud som kan nå innbyggere i distriktskommuner. Dette kan for eksempel skje gjennom lokale studiesentra og fjernundervisning kombinert med samlinger.

Flertallet mener at tilgang til arbeid og støtte til å etablere egne arbeidsplasser må stå i fokus i en distriktsrettet aktiv nærings-, forsknings- og utdanningspolitikk. God mobil- og bredbånddekning er avgjørende for dette, men også veiledningsordning og utdanningstilbud som er tilpasset arbeidslivet.

Flertallet viser til at det finnes ulike programmer i regi av Forskningsrådet som skal stimulere forskningen ved høyskolene. Flertallet mener det er viktig at det fortsatt avsettes forskningsmidler rettet mot høyskolene. Dette er midler som skal utløse forskning ved høyskolene og som skal styrke den regionale forskningsinnsatsen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til Regjeringens manglende satsning på kunnskap, kompetanse og forskning i budsjettene. Disse medlemmer mener det er viktig å investere i fremtiden og er bekymret over den retningen som Regjeringen legger opp til.

Komiteen viser til at Stortinget har fastsatt hvilke regler som gjelder for at institusjoner skal kunne søke om universitetsstatus. Komiteen har registrert at flere høyskoler har utviklet planer for hvorledes de skal oppfylle kravene.

Komiteen viser til at høyskolene har ansvar som regionale utviklingsaktører. Komiteen vil understreke høyskolenes ansvar for å utvikle tunge forskningsmiljøer med grunnlag i regionale behov og fortrinn. Arbeidet for å endre status må ikke gå på bekostning av høyskolenes regionale ansvar.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre er positive til at enkelte høyskoler har som erklært målsetting å utvikle seg til universiteter innenfor de kvalitetskrav som lovverket setter.

Komiteen vil peke på at det er større sannsynlighet for at unge som starter elevbedrift, kommer til å starte egen bedrift senere i livet. Komiteen mener derfor at prosjekter i regi av "Ungt entreprenørskap" er viktige og effektive. Ungt Entreprenørskap kan vise ungdommen i hjembygda hva som finnes av spennende muligheter og arbeidsplasser på hjemstedet. Komiteen vil fremheve at dette kan føre til at flere bosetter seg på hjemstedet etter endt utdanning. Denne ordningen senker terskelen for å realisere sine drømmer gjennom å starte bedrift for seg selv.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen styrke og utvide Ungt Entreprenørskap. Ordningen må sikres finansiering slik at det kan legges opp til stabil drift."

2.2.6 Lokaliseringspolitikk

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, mener det er viktig at man bruker lokalisering av statlige arbeidsplasser aktivt i regional- og distriktpolitikken.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at regjeringen Bondevik II hadde en mer offensiv politikk som ga resultat. Disse medlemmer vil fremheve at denne regjeringen var den første som vedtok å flytte eksisterende direktorat ut av Oslo.

3. GJENINNFØRING AV DIFFERENSIERT ARBEIDSGIVERAVGIFT

3.1 Sammendrag

Regjeringa meiner differensiert arbeidsgivaravgift er det viktigaste distriktpolitiske verkemidlet. Ordninga har sidan innføringa vore svært treffsikker og effektiv for å nå målet om auka sysselsetjing og busetjing i alle delar av landet.

3.1.1 Nye retningslinjer for regionalstøtte innanfor EU/EØS-området

EU-kommisjonen og EFTAs overvaksingsorgan, ESA, har vedteke nye retningslinjer for regionalstøtte for høvesvis EU- og EFTA-landa, som skal gjelde frå 1. januar 2007 til 31. desember 2013. Retningslinjene set rammer for kva landa kan gi av regionalt grunnlagt statsstøtte til næringslivet.

Det har vore eit viktig mål for EU-kommisjonen å få til ein generell reduksjon av statsstøtte som prosentvis del av BNP, og samtidig ein meir målretta bruk av støtta.

3.1.2 Differensiert arbeidsgivaravgift

Ifølgje retningslinjene kan regionar som representerer eller høyrer til ein landsdel (NUTS II-region) med under 8 innbyggjarar pr. km², kvalifisere for driftsstøtte, som til dømes differensiert arbeidsgivaravgift. I tillegg kan "mindre tilstøytande område" som oppfyller det same folketettleikskriteriet, inkluderast i ordninga. Kvar enkelt land må også vise at verkemidlet er nødvendig og formålstenleg for å hindre eller redusere kontinuerleg nedgang i folketalet i dei aktuelle områda. Retningslinjene gir ingen eksplisitte støttegrenser, det vil seie kor stor avgiftsreduksjon som kan bli gitt.

Det er to landsdelar i Noreg som tilfredsstillar folketettleikskriteriet: Nord-Noreg, Hedmark og Oppland. Nord-Noreg og dei næringssvake delane av Hedmark og Oppland har også vedvarande nedgang i folketalet. Regelverket opnar for at "mindre tilstøytande område" kan inkluderast i området. Regjeringa meiner at regionar med like utfordringar må bli behandla likt sjølv om dei ikkje tilhøyrer dei to landsdelane eller grensar direkte til desse.

Vilkåra for driftsstøtte er langt strengare enn for investeringsstøtte.

Regjeringa legg til grunn at den notifiserte ordninga blir godkjend av ESA og kan tre i kraft frå 1. januar 2007.

3.1.3 Alternativ til differensiert arbeidsgivaravgift

For Regjeringa har utgangspunktet heile tida vore å sikre gjeninnføring av differensiert arbeidsgivaravgift i eit så stort område som råd. Trass i den tyngda Regjeringa har lagt i denne saka, er det område som hadde differensiert arbeidsgivaravgift fram til 2004, som vil falle utanfor gjeninnføringa frå 2007.

Regjeringa er svært oppteken av å sikre gode alternative ordningar og verkemiddel til dei områda som får ein auke i arbeidsgivaravgifta samanlikna med 2003. For desse områda legg Regjeringa opp til å vidareføre

hovuddelen av dei ordningane som gjeld i dag som alternativ til differensiert arbeidsgivaravgift. Dette omfattar vidareføring av differensiert arbeidsgivaravgift innanfor de minimis-reglane (bagatellstøtte), ei ordning med reduserte satsar for fiskeri- og landbruksverksemdar som ikkje er omfatta av EØS-avtalen, kompensasjon til kommunal og statleg sektor og næringsretta midlar til regional utvikling.

Regjeringa legg til grunn at gjeninnføringa av differensiert arbeidsgivaravgift samla sett, inklusiv dei alternative verkemidla i område som får ein høgare arbeidsgivaravgiftssats enn i 2003, skal vere proveny-nøytral. Dette inneber at den fordelten som låg i omfanget av den differensierte arbeidsgivaravgifta før 2004, blir ført vidare.

3.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er meget fornøyd med gjennomslag for gjeninnføring av differensiert arbeidsgiveravgift, og støtter meldingens varslings om å beholde de eksisterende ordninger for kommuner som ikke fikk gjeninnført differensiert arbeidsgiveravgift.

Flertallet er fornøyd med det arbeidet Regjeringen gjennom en aktiv Europa-politikk har gjort for å få i stand gjeninnføring av den differensierte arbeidsgiveravgiften. Den er et uvurderlig virkemiddel i norsk distriktpolitikk.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener differensiert arbeidsgiveravgift er det beste distriktpolitiske virkemiddelet. Hele det politiske Norge er enig om at dette er den mest treffsikre distriktpolitiske ordningen vi har. Både den forrige og den nåværende regjering har hatt som målsetting å få aksept for et regelverk som må gi grunnlag for en ordning med regional differensiert arbeidsgiveravgift. Norge fikk under regjeringen Bondevik II i stor grad gjennomslag i EU-kommisjonen hvilket dannet grunnlaget for en gjeninnføring av ordningen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at Regjeringen i meldingen og i budsjettet foreslår å endre eksisterende ordninger for næringsrettede midler til regional utvikling. Dette gjøres ved å etablere en fylkeskommunal forvaltning av midlene. Disse medlemmer støtter ikke dette og fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å fortsette ordningen med å la det lokale næringslivet forvalte midlene til regional utvikling, og ikke etablere en fylkeskommunal forvaltning av disse midlene."

4. STYRKING AV NÆRINGSRETTEDE VIRKEMIDLER FOR Å UTNYTTE REGIONALE FORTRINN OG POTENSIAL

4.1 Sammendrag

4.1.1 Innleiing

Regjeringa vil byggje opp under ei målretta satsing på å utvikle næringsverksemd ut frå regionale fortrinn og potensial for å auke verdiskapinga og leggje til rette for å skape arbeidsplassar der folk bur.

Regjeringa legg opp til å utvikle nasjonale strategiar på dei områda der Noreg har ein sær eigen næringsstruktur, mellom anna marin sektor, maritim sektor, energisektoren, miljøsektoren og reiselivssektoren. Regjeringa har som mål at Noreg skal bli ein av dei leiande innovative, dynamiske og kunnskapsbaserte økonomiane i verda innanfor dei områda vi har fortrinn, og arbeide for å utvikle regionale verdiskapingsmiljø.

Regjeringa vil medverke til at kvalitetar som er knytte til bestemte stader og miljø blir utnytta til å utvikle lønnsame verksemdar, attraktive arbeidsplassar og robuste arbeidsmarknader i alle delar av landet.

Staten har ei viktig rolle med å føre ein økonomisk politikk som medverkar til at næringslivet ikkje blir utsett for brå endringar i konkurransevilkåra, til dømes i samband med renter og kronekurs. Staten har også ei sentral rolle i å sikre ein god infrastruktur og eit solid grunnlag for kunnskapsutvikling gjennom høgare utdanning og forskning og utvikling.

Regjeringa legg også vekt på at staten i eit land som Noreg må ha ei aktiv rolle i næringsutviklinga, både for å styrkje utviklinga i dei ulike delane av landet og som eit bidrag til å utvikle den nasjonale konkurransevna. Regjeringa vil derfor utnytte handlingsrommet innanfor EØS-avtalen for næringsretta distrikts- og regionalpolitisk innsats og styrkje dei distrikts- og regionalpolitiske verkemidlane.

Dei nasjonale verkemiddelaktørane Innovasjon Noreg, SIVA, Forskningsrådet og fylkeskommunane som regionale utviklingsaktørar, har særleg viktige roller i å setje i verk ein meir aktiv næringsretta distrikts- og regionalpolitikk.

4.1.2 *Utvikling av miljø for innovasjon, entreprenørskap og bedriftsutvikling*

Regjeringa ser det som viktig at det offentlege medverkar til å byggje opp under og styrkje konkurranse-dyktige lokale og regionale nærings- og innovasjonsmiljø. Motoren i regional omstilling ligg i stor grad i samarbeid og/eller konkurranse innanfor og mellom sektorar i geografisk avgrensa regionar. Regjeringa legg vekt på at det offentlege verkemiddelapparatet medverkar til å få til eit godt samspel mellom bedrifter og mellom bedrifter og kompetansmiljø om utviklingsarbeid.

Den regionale innovasjonsinfrastrukturen med forskingsparkar, kunnskapsparkar, inkubatorar, inkludert industriinkubatorar og distribuerte inkubatorar og næringshagar, utgjer viktige bindeledd i regionale næringsmiljø. Dette er ein sentral del av innovasjonsin-

frastrukturen i regionane og bind denne saman med den nasjonale regionalpolitikken.

Regjeringa vil vidareutvikle og styrkje arbeidet i SIVA for å fremme betre samspelseffektar mellom dei ulike miljøa, der også miljø for rådgiving og risikovillig kapital er kopla inn. Dette inneber mellom anna eit tettare samarbeid mellom SIVA og fylkeskommunane og resten av verkemiddelapparatet.

SIVAs særlege ansvar for å medverke til å fremme vekstkrafta i distrikta skal følgjast opp og vidareutviklast.

Regjeringa ønskjer å vidareføre og styrkje satsinga på næringshagar. Frå og med 2006 starta Kommunal- og regionaldepartementet opp ein ny programperiode for næringshagane med vekt på både å etablere nye næringshagar og å styrkje nyskapsarbeidet i dei eksisterande næringshagane.

Gründersatsing på kvinner i regi av SIVA i næringshagane er ein viktig del av arbeidet for å auke talet på bedriftsetableringar gjennomført av kvinner i distrikta.

Regjeringa ønskjer at den nye satsinga på Norwegian Centres of Expertise (NCE) skal bli sterk og gi varige resultat. Norwegian Centres of Expertise er retta mot spesialiserte klyngjer med konkurransedyktige bedrifter. Programmet skal medverke til å byggje næringsmiljø i verdsklasse gjennom å fremme godt samarbeid mellom FoU-miljø og næringslivet.

Programmet skal ha eit tiårsperspektiv. Det har vekt stor interesse, og fleire miljø har søkt om å få midlar til å etablere eit NCE. Seks næringsmiljø fekk status som NCE i 2006.

4.1.3 Kapitaltilgang, investeringsstøtte og såkornfond

Regjeringa meiner det er ønskeleg og tenleg å ha offentlege verkemiddel som er særleg retta mot å fremme vekst i område der omstilling og nyskaping er viktige føresetnader for å nå distrikts- og regionalpolitiske mål om busetjing og verdiskaping.

Den viktigaste groboten for arbeidsplassar og næringsmiljø er dei mange bedrifts- og næringsmiljøa som alt finst. Regjeringa ønskjer å motverke at lokale bedrifts- og næringsmiljø forvitrar, og å leggje til rette for fleire levedyktige verksemdar.

Når det offentlege stiller ekstra midlar til risikolån og investeringstilskot til disposisjon innanfor det distriktspolitiske virkeområdet, er det for å utløyse prosjekt som er lønnsame etter støtte. Verkemidla skal supplere og utløyse den private kapitalmarknaden.

Regjeringa ønskjer å stimulere til næringsutvikling både gjennom generelle og selektive verkemiddel, og meiner at Innovasjon Noreg har ei sær viktig rolle i finansieringa av investeringar i næringslivet i områda utanfor dei største byområda.

Regjeringa er òg oppteken av at dei nye, distriktsretta såkornfonda blir eit reelt tilskot til å betre tilgangen til risikokapital for gode bedriftsprosjekt i områda utanfor dei største byregionane.

Det er ei utfordring å få fram fleire gode prosjekt i næringslivet og fleire nye vekstbedrifter i heile landet.

Ein av fleire viktige føresetnader for dette er ein kapitalmarknad som fungerer effektivt i alle delar av landet.

Det er ikkje grunnlag for å hevde at tilgangen på risikokapital til norsk næringsliv generelt er for knapp. Tilgang på kapital for bedriftsetableringar i ein tidleg fase er likevel ei særleg utfordring.

Det kan vere eit problem at kapitalmiljøa i større byregionar har for liten kunnskap om kva potensial som finst på andre, mindre stader. Samspelet med det offentlege verkemiddelapparatet og med bankane blir desto viktigare.

Kommunal- og regionaldepartementet har i samarbeid med Nærings- og handelsdepartementet og Innovasjon Noreg sett i gang ei utgreiing om korleis tilgangen på og tilbodet om kapital til SMB varierer i ulike delar av landet. Utgreiinga blir gjennomført i 2006 og vil gi auka kunnskap om korleis kapitalmarknaden fungerer. Slik kunnskap gir grunnlag for å vurdere behovet for og innrettinga av den offentlege innsatsen for å stille risikokapital til disposisjon i ulike delar av landet.

Regjeringa vil leggje til rette for at verkemiddelapparatet i større grad kan utnytte handlingsrommet for investeringstøtte gjennom investeringstilskot og risikolån. Regjeringa har som mål å auke løyvingane av dei distrikts- og regionalpolitiske utviklingsmidlane som er desentraliserte til fylkeskommunane, slik at dei i samarbeid med partnerskapen, kan prioritere å auke overføringa av midlar til distriktskontora til Innovasjon Noreg.

Staten har dei siste åra vedteke å opprette to såkornkapitalordningar, ei landsdekkjande og ei distriktsretta. Ordningane er eit samarbeidsprosjekt mellom statleg og privat kapital. Dei skal styrkje tilgangen på kapital og kompetanse til innovative prosjekt i ein tidleg fase. Ordningane vil totalt ha ein kapitalbase på 2 402,4 mill. kroner. Regjeringa reknar med at dei fleste fonda vil vere oppretta i 2006.

4.1.4 Stimulere gründerar og entreprenørskap

Regjeringa ser på stimulering til entreprenørskap som ein sentral del av distrikts- og regionalpolitikken.

Regjeringa vil auke talet på gründerar og nyetablerarar gjennom

- auka satsing på entreprenørskap i skolen
- bistand til etablerarar med både lokale og globale ambisjonar
- å fremme kommersialisering av forskingsbaserte idear
- å fremme knoppskytingar frå eksisterande næringsliv

Både kommunane, fylkeskommunane, regional stat og dei nasjonale verkemiddelaktørane har viktige roller i dette arbeidet, i samarbeid med utdanningsinstitusjonar, FoU-miljø og enkeltbedrifter. Regjeringa ser også på styrkinga av kommunale næringsfond som ein del av satsinga på entreprenørskap og nyetableringar.

Regjeringa legg vekt på at næringsretta distrikts- og regionalpolitisk innsats blir innretta slik at dei medverkar til auke i nyetableringar blant unge og kvinner.

Regjeringa legg i tråd med Soria Moria-erklæringa opp til at det skal bli utvikla ein nasjonal handlingsplan for kvinnelege entreprenørar. Nærings- og handelsdepartementet vil utarbeide handlingsplanen i samarbeid med andre departement.

Innovasjon Noreg har ei gjennomgåande satsing på unge etablerarar, med kontaktpersonar for unge på alle distriktskontora. Regjeringa legg vekt på at arbeidet retta mot unge etablerarar i Innovasjon Noreg blir vidareført og forsterka i ein dialog med målgruppa slik at arbeidet mot unge etablerarar blir betra. Det er også viktig at dei regionale partnarskapane utviklar strategiar for å møte behova og bygge ned barrierar for unge etablerarar.

Det nye regelverket for regionalstøtte i EØS-området som skal gjelde frå 2007, opnar for å gi støtte til ulike typar driftsutgifter i nyetablerte verksemder. Regjeringa vil vurdere korleis dette handlingsrommet bør utnyttast og korleis ein slik type støtte eventuelt bør innrettast.

Regjeringa vil i denne stortingsperioden også vurdere etablering av ein gründerbank. Spørsmålet om gründerbank vil bli behandla i samband med at ein ser på spørsmålet om å skipe eit kapitalfond.

4.1.5 Styrking av rolla kommunane spelar i lokal næringsutvikling

Regjeringa er oppteken av å styrkje den rolla kommunane spelar som førstelinje innanfor arbeidet med næringsutvikling.

Regjeringa meiner at alle kommunane i det distriktspolitiske virkeområdet bør ha økonomiske midlar til å stimulere til lokal næringsutvikling, og vil medverke til dette gjennom satsing på kommunale næringsfond via fylkeskommunane. Kommunal- og regionaldepartementet ser positivt på at kommunar som ønskjer det, nyttar midlane i samarbeid med fleire kommunar i regionale næringsfond.

Kommunal- og regionaldepartementet legg opp til å auke tildelinga av midlar til fylkeskommunane slik at dei i større grad kan prioritere midlar til kommunale næringsfond.

Regjeringa si styrking av innsatsen gjennom kommunale næringsfond er sett i verk frå 2006. Kommunal- og regionaldepartementet vil hente inn og vidareformidle erfaringar om korleis arbeidet med desse midlane blir organisert og forvalta rundt om i kommunane.

Kommunal- og regionaldepartementet, Landbruks- og matdepartementet, KS og Innovasjon Noreg samarbeider om eit prosjekt som skal sjå på spørsmål som er knytte til kommunane som førstelinje for småskala næringsutvikling. Prosjektet har omfatta 47 kommunar frå 13 fylke. Det skal gjere kommunane betre i stand til å fylle rolla som førstelinje ved å medverke til at kommunane i samarbeid blir aktive, kompetente og resultatorienterte aktørar i lokal og regional næringsutvikling.

4.2 Komiteens merknader

Komiteen mener det er viktig å drive et langsiktig arbeid som vil gi økt nyskaping og entreprenørskap. Flere unge mennesker må bli motivert til å ta skrittet fra

idé til bedriftsetablering. Derfor støtter komiteen det viktige arbeidet som gjelder entreprenørskap i skolen. Utvikling av ideer og etablering av bedrifter som en del av skolehverdagen er et målrettet og nødvendig arbeid for å gjøre oss til en nasjon med flere entreprenører.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, støtter meldingens styrking av tiltak for å utnytte regionale fortrinn og potensial til en balansert blanding av produksjon og tjenesteaktiviteter, eksportnæringer og næringer rettet mot lokale og nasjonale brukere.

Flertallet merker seg at meldingen varsler en styrking av finansielle mekanismer for å støtte gründere og såkornaktiviteter. Flertallet er enig i at både de nasjonale virkemiddelaktørene, fylkeskommuner, regional stat og kommuner bør bidra til å bygge ned eventuelle barrierer for unge, kvinner og innvandrere eller utvikle egne spesialtilpassede tilbud. Flertallet ser i denne sammenhengen positivt på at Regjeringen vurderer å etablere en gründerbank.

Flertallet viser til SIVAs gründersatsing gjennom næringshager. Kvinner utgjør 38 pst. av de sysselsatte i næringshagene på landsbasis, og mange næringshager har kvinnelige ledere. Satsingen skal skje i samarbeid med Innovasjon Norges program "Kvinner i fokus". Flertallet støtter en slik forsterket og mer samordnet innsats for kvinnelig entreprenørskap.

Flertallet viser til at det legges stor vekt på å redusere barrierer for entreprenørskap for unge, kvinner og for innvandrere og slik legge forholdene bedre til rette for å starte opp egen virksomhet. Flertallet vil understreke at manglende tilgang på kapital kan være en slik barriere.

Flertallet ser positivt på det samarbeidet som meldingen legger opp til mellom kommunal, fylkeskommunal og statlig virksomhet og privat sektor med sikte på å etablere et variert næringsliv og en variert sysselsetting i distriktene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre vil ikke bygge ned gode tiltak eller avvike virkemiddelapparatet. Disse medlemmer mener det er nødvendig med offentlig innsats der markedet ikke fungerer godt nok. Men de offentlige virkemidlene må ikke benyttes der det private kan og vil gjøre jobben uten offentlig innblanding. Disse medlemmer mener virkemidler skal prioriteres og rettes mot ideenes tidlige fase. Våre virkemidler må bidra til at flere gode ideer blir kommersialisert. Vi vil bruke pengene for å utvikle koblingspunkter mellom forskning, utdanningsinstitusjoner, gode rådgivere og den private kapitalen, slik at mer av kunnskapen vår skaper grunnlag for nye bedrifter og lønnsomme arbeidsplasser. Disse medlemmer mener det er riktig å bidra med tilskudd, egenkapital og lån i de mest kritiske og risikopregede utviklings- og oppstartsfasene. Det er imidlertid viktig å unngå at statlige midler brukes til å fastlåse gammeldags næringsstruktur. Stat-

lige virkemidler skal støtte opp under nødvendig nyskaping, utvikling og forandring.

Disse medlemmer vil fremheve at det er den generelle økonomiske politikken og skattepolitikken som er bærebjelker i virkemiddelapparatet. Disse medlemmer ønsker ikke å videreføre en selektiv næringspolitikk som premierer bedrifter som går dårlig i stedet for å satse på bedrifter som vil kunne utvikle seg. Landet vårt er avhengig av at næringslivet evner å foreta nødvendige omstillinger. Med den endringstakten vi har i dagens samfunn er det viktigere enn noen gang. Disse medlemmer mener at virkemiddelapparatet skal bidra med service til rent praktiske ting ved opprettelse av selskaper, patentsøknader, markedsundersøkelser, bidra til bygging av infrastruktur og så videre. Det skal bevilges penger til forskning, innovasjon og omstilling samt internasjonalisering og forenkling. Disse medlemmer vil fremheve at Innovasjon Norge gjennom sine virkemidler skal stimulere bl.a. innovasjon, bedriftsutvikling, internasjonalisering, forsknings- og utviklingskontrakter, maritim utvikling og økt entreprenørskap.

Disse medlemmer viser til at Innovasjon Norge, SIVA og Norges Forskningsråd til sammen utgjør spydspissen av det statlige næringspolitiske virkemiddelapparatet. De har forskjellige oppgaver, og er ment å utfylle hverandre for å kunne tilby et kompetent og sterkt virkemiddelapparat. Disse medlemmer mener dette er en fornuftig organisering som må videreutvikles. Disse medlemmer vil presisere at det er viktig med godt samarbeid mellom det statlige næringspolitiske virkemiddelapparatet og kommunene. Kommunene har en viktig rolle som tilrettelegger og medspiller for lokal næringsutvikling. Disse medlemmer viser til at det over tid er bygget opp en betydelig virkemiddelstruktur i fylkeskommunene. Disse medlemmer er skeptiske til om dette er en riktig bruk av midler og mener det er grunn til å advare mot at det bygges opp mange parallelle tjenester.

Disse medlemmer vil fremheve at det er positivt at private satser sine egne penger og investerer i verdiskaping. Slik skapes det beste næringslivet over tid. Disse medlemmer mener det er viktig å stimulere til at private investerer sparepengene sine i verdiskapende ideer. Kommersialisering av forskningsideer og andre gode prosjekter bør stimuleres sterkere enn i dag.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at disse medlemmer var imot at fylkeskommunen fikk overført midler for å holdes kunstig i live som en regional utviklingsaktør, og at Fremskrittspartiet ønsker å erstatte dagens ordning med en landsdekkende ordning som ikke forfordeler tynt befolkede områder. Disse medlemmer mener at Fremskrittspartiets politikk, med en kombinasjon av lavere skatter og avgifter samt investeringer i veier og bredbånd, er langt mer fremtidsrettet enn Regjeringens subsidiopolitikk når det gjelder å skape gode rammebetingelser for næringsutvikling, innovasjon og entreprenørskap i distriktene.

5. SEKTORRETTETT INNSATS OG RAMMEVILKÅR FOR NÆRINGSUTVIKLING

5.1 Sammendrag

Regjeringa legg vekt på ein målretta innsats for auka verdiskaping og innovasjon i dei delane av ulike næringer og sektorar som har vekstpotensial. Effektiviseringa og reduksjonen i sysselsetjing i arbeidsintensive næringer må bli møtt med framvekst av nye konkurransedyktige bedrifter.

5.1.1 Landbruksnæringer er viktige for sysselsetjing og busetjing

Landbruket spelar ei viktig rolle for sysselsetjing og busetjing i store delar av landet og er berebjelken i mange bygder. I Soria Moria-erklæringa er det sett som mål å oppretthalde eit levande landbruk over heile landet. Regjeringa vil vurdere distriktsprofilen i samband med jordbruksforhandlingane.

Landbruket og landbruksbasert verksemd er ein viktig pilar for knoppskyting for næringsutvikling i område utanfor byregionane. Bygdeutviklingsmidlane (BU-midlane) saman med fleire verdiskapingsprogram skal medverke til næringsutvikling og utnytting av konkurransefortrinna i landbruket. Målet er auka verdiskaping for primærprodusentane og verksemdar som vidareforedlar råvarer frå norsk landbruk.

5.1.2 Verdiskapingsprogram på kulturminneområdet

Regjeringa legg vekt på at kulturminne og kulturmiljø blir nytta som grunnlag for utvikling av levande lokalsamfunn og verdiskaping, i tillegg til eigenverdien kulturminne har som kjelde for kunnskap og opplevingar.

På denne bakgrunnen har Miljøverndepartementet etablert eit verdiskapingsprogram på kulturminneområdet som skal gjelde frå og med 2006.

5.1.3 Fiskeri og kystnæringer skal gi verdiskaping langs kysten

I Soria Moria-erklæringa er marin sektor identifisert som eitt av fem satsingsområde der Noreg har særskilde fortrinn. Aktiviteten i sektoren er lokalt forankra med ulike regionale særtrekk og potensial, samtidig som næringa er svært internasjonalt konkurransedyktig.

Dei levande marine ressursane er eigedommen til fellesskapen. Dei skal bli forvalta på ein måte som gir størst mogleg verdiskaping i lokalsamfunn langs kysten og i fjordane, og særleg i samfunn som er avhengige av fiskeri- og havbruk. Fiskeri- og kystdepartementet vil på bakgrunn av dette forsterke handhevinga av leveringsplikta, revurdere strukturen i fiskeflåten og sikre ei livskraftig og miljøvennleg utvikling i havbruket. Regjeringa har i 2006 sett i verk fleire tiltak for å kome det omfattande ulovlege fisket til livs, gjennom auka kontroll både i Noreg og i samarbeid mellom Noreg og Russland og fleire EU-land.

Regjeringa vil arbeide vidare for å sikre næringa best moglege internasjonale rammevilkår.

Norsk fiskeforedlingsindustri møter no ein auka internasjonal konkurranse, også om lokalt fanga råstoff. I ein slik situasjon meiner Fiskeri- og kystdepartementet at det er heilt sentralt at fiskeri- og havbruksnæringane blir vidareutvikla, særleg på produkt- og marknadssida. Fiskeri- og kystdepartementet ønskjer å støtte opp om dette arbeidet i næringa gjennom å etablere eit nytt marint program for innovasjon og auka verdiskaping. Gjennom programmet skal det offentlege medverke til å styrkje kompetansen i bedriftene om marknadskrav og internasjonalisering og til å omsetje slik kompetanse til strategisk marknadretta verksemd. I 2006 er det sett av 40 mill. kroner til det nye marine verdiskapingsprogrammet.

For å sikre ei berekraftig utvikling av fiskeriavhengige kystsamfunn og at ungdommen skal ønskje og finne ein plass i fiskerinæringa, vil Fiskeri- og kystdepartementet leggje til rette for rekrutteringsordningar som kan medverke til at ungdom finn ein veg inn i næringa. Departementet vil setje ned eit eige utval i inneverande år for ein gjennomgang og ei nærmare vurdering av temaet.

5.1.4 Regjeringa vil utvikle ein nasjonal reiselivsstrategi

Regjeringa vil i tråd med Soria Moria-erklæringa utvikle ein nasjonal reiselivsstrategi som byggjer på nærleik til natur og norsk kultur, og som sikrar satsinga på grønt reiseliv, reiselivsnæringa som distriktsnæring og attraktiviteten i kulturlandskapet.

Reiselivsstrategien skal leggje grunnlaget for å styrkje konkurransevna til reiselivsnæringane. Aktuelle tema i strategiarbeidet er internasjonal profilering, opplæring og styrking av kompetansen i næringane, fysisk infrastruktur, fellesgodefinansiering, kvalitets-sikring av reiselivsprodukt og betre samarbeid mellom næringsaktørane og mellom næringane og styresmaktene. Regjeringa tek sikte på å leggje fram strategien våren 2007.

5.1.5 Auka satsing på kulturbasert næringsutvikling

Regjeringa ønskjer å leggje til rette for kulturbasert næringsutvikling og auka verdiskaping i kultur-næringane med særleg fokus på å etablere bedrifter og arbeidsplassar. Regjeringa meiner ei medviten satsing på kultur og utvikling av kultur-næringar kan spele ei viktig rolle i regional og lokal utvikling og vere ein sentral del i arbeidet med å skape attraktive stader. Det er også viktig med koplingar mellom kulturbasert næringsutvikling og reiseliv, opplevingar knytt til lokal mat, kulturarv og natur.

Regjeringa er oppteken av at det nærings- og innovasjonspolitiske verkemiddelapparatet blir brukt meir aktivt for å sikre ei betre utnytting av det potensialet som ligg i skjeringsfeltet mellom kultur og næring.

Kultur spelar ofte ei viktig rolle i arbeidet med å skape attraktive stader. Kommunal- og regionaldepartementet meiner at både fylkeskommunane og kommunane kan spele ei viktig støtte- og pådrivarrolle mellom anna ved å leggje til rette for lokale kulturbaserte initi-

ativ gjennom rettleiing og oppstartsstøtte. Det er ei sentral oppgåve for Kommunal- og regionaldepartementet å vere oppdatert på feltet mellom anna for å medverke til å spreie erfaringar og samordne tiltak og program på andre politikkområde. I ei vidareføring av ein målretta innsats for kulturbasert næringsutvikling vil departementet også leggje sterkare vekt på lokalsamfunnsretta tiltak og initiativ. Dette inneber også at ei vidareført og forsterka satsing innanfor kulturbasert næringsutvikling blir sett meir i samanheng med småsamfunns-satsinga. Kommunal- og regionaldepartementet vil kome tilbake til dette i samband med statsbudsjettet 2007.

Regjeringa har sett i gang eit arbeid med ein handlingsplan for kultur og næring, som skal skje i nært samarbeid mellom fleire departement.

5.1.6 Auka aktivitet i Nord-Noreg som følge av auka petroleumsverksemd i nordområda

Regjeringa ser på nordområda som det viktigaste strategiske satsingsområdet i åra som kjem. Regjeringa legg vekt på at nordområdesatsinga også i stor grad handlar om å få auka aktivitet på landsida i Nord-Noreg. Dette gjeld særleg potensiala for ringverknader av auka petroleumsaktivitet i nordområda. Samtidig er det viktig å fremme ei positiv utvikling innanfor andre viktige næringar, som fiske og havbruk, reiseliv, landbruket og reindriften. Det gjeld også næringar som er viktige for dei samiske busetjingane og den samiske kulturen i tillegg til reindriften. Auka aktivitet innanfor olje- og gassverksemda kan ha verknader for tilgang på arbeidskraft til dømes til fiskeforedlingsindustrien og turistnæringa. Dette vil stille krav til vidare omstilling og utvikling av attraktive arbeidsplassar i dei områda der desse næringane er viktige, slik at dei ikkje tapar i kampen om arbeidskrafta.

Nordområda framstår i aukande grad som eit energipolitisk kraftsentrum. Området står samtidig overfor store miljøpolitiske utfordringar. Regjeringa legg stor vekt på å sikre norske interesser i nordområda knytte til økonomi, miljø og tryggleik. Regjeringa la våren 2006 fram ein forvaltningsplan for havområda i nord. Forvaltningsplanen legg til rette for verdiskaping gjennom berekraftig bruk av ressursar og gode i Barentshavet og havområda utanfor Lofoten, samtidig som økosystema i områda blir haldne ved like.

Regjeringa ser på Barentssamarbeidet som eit sentralt verkemiddel for å kople større utanrikspolitiske mål og distrikts- og regionalpolitiske mål.

Regjeringa legg vekt på at styresmaktene på både lokalt, regionalt og nasjonalt nivå arbeider etter same mål og strategiar med omsyn til utnytting av potensiala i Nord-Noreg i åra framover.

Regjeringa legg vekt på at det skal bli ein auke i forskingsaktiviteten knytt til nordområda. I ein distrikts- og regionalpolitisk samanheng er det viktig at dette også medverkar til auka FoU-verksemd både i og om Nord-Noreg. Utanriksministeren har sett ned eit ekspertutval for nordområda med særleg mandat å medverke til konkretisering av kunnskapssatsinga Barents 2020.

Kommunal- og regionaldepartementet vil starte eit prosjekt for å kartleggje ringverknadene på land av aktivitetane i Barentshavet. Prosjektet vil ta for seg viktige næringar som fiskerinæring og turisme i tillegg til oljerelaterte næringar. Tidlegare arbeid vil bli gjenomgått som ein del av dette prosjektet.

5.1.7 *Vern, forvaltning og bruk av verneområde*

Vedtak om vern av område kan få store konsekvensar for dei områda som blir omfatta. Vern og bruk blir ofte sedde på som konkurrerande interesser. Miljøverndepartementet meiner vern er ei god investering i miljøkvalitetar som kan fremme andre utviklingstiltak. Regjeringa er oppteken av å finne måtar der dei ulike interessene kan sjåast i samanheng.

Med utgangspunkt i positive og mindre positive døme på næringsutvikling i og rundt dei store verneområda skal det utgreiast korleis verneområda i større grad kan nyttast betre til lokal og regional næringsutvikling og verdiskaping innanfor ramma av norsk vernepolitikk. Det er oppretta ei breitt samansett arbeidsgruppe som skal gi departementet faglege råd i det vidare arbeidet.

Regjeringa vil også sjå nærmare på korleis erstatningsordningane etter vern av område kan bli betra. Arbeidet med erstatningsordninga for vern etter naturvernlova skal skje som ledd i arbeidet med ei ny naturmangfaldlovgiving. Regjeringa tek sikte på å leggje fram lova for Stortinget i 2007.

Arbeidet med å sikre lokal deltaking i etablering og forvaltning av verneområde har vore i gang i fleire år gjennom to ulike forsøksopplegg. Forsøka skal evaluerast. Saka vil bli lagd fram for Stortinget i 2008/09.

5.1.8 *Alternative energiformer*

Regjeringa fører ein ambisiøs politikk for å auke produksjonen av fornybar energi. Satsinga til Enova gjennom Energifondet er Regjeringa sitt viktigaste verkmiddel i satsinga. Verksemda til Enova er retta mot auka varmeproduksjon frå miljøvennlige energikjelder, auka produksjon av vindkraft, energieffektivisering og utvikling av ny teknologi på desse områda.

Støtte frå Enova til fornybar varme går i stor grad til investeringar i prosjekt som nyttar bioenergi.

Olje- og energidepartementet vil i 2006 mellom anna gjennomføre ei evaluering av Enovas forvaltning av Energifondet, og Enovas organisering av verksemda.

Auka produksjon av bioenergi gir grunnlag for verdiskaping og lønnsame arbeidsplassar i alle delar av landet. Bioenergiprogrammet under Landbruks- og matdepartementet blei etablert i 2003 og blir forvalta av Innovasjon Noreg.

5.2 *Komiteens merknader*

5.2.1 *Landbruksnæringer*

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, er enig i behovet for å opprettholde et levende landbruk over hele landet.

Landbruket er og vil være en integrert del av et variert nærings- og sysselsettingstilbud i distriktene også i framtida.

Komiteen mener at videreføring og nisjeproduksjon er viktig for videre utvikling i næringen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, mener at en basisproduksjon er en forutsetning for videreføring og nisjeproduksjon. Opprettholdelsen av et norsk småskalajordbruk og det å holde jorda i hevd, er en internasjonal plikt som Norge har. Flertallet har merket seg at organisasjoner som Natur og Ungdom og andre frivillige organisasjoner som er opptatt av miljø og solidaritet med utviklingsland, støtter dette. Disse organisasjonene er også enig i at støtte til produksjon til innenlands forbruk ikke er i strid med utviklingslandenes interesser. Flertallet har merket seg at de samme organisasjonene ønsker at Norge i internasjonal handelspolitikk jobber for å skille mellom virkemidler som støtter innenlands forbruk og eksport.

Flertallet mener at det må være et mål å sikre jordvernet og satse på en variert bruksstruktur over hele landet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre mener jordbruksnæringen trenger mindre reguleringer og mer rom for kreativitet. Det er viktig at reguleringer ikke står i veien for alternative og fremtidsrettede driftsformer som for eksempel samdrift. Disse medlemmer erkjenner at landbruket ivaretar betydelige nasjonale oppgaver og at det er viktig å sikre et levende landbruk i store deler av landet. For disse medlemmer er det viktig at jordbruket har en slik sammensetning at det også tas høyde for den nasjonale matvaresikkerheten.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener videre at en styrking av eiendomsretten er avgjørende for styrkingen av landbruket. Flere av landbrukseieendommene kan med fordel omsettes til personer som vil utnytte eiendommens potensiale, og disse medlemmer mener det bør være en oppgave for kommunene å stimulere til omsetning av slike eiendommer.

Disse medlemmer viser til at vernet om eiendomsretten, friheten, råderetten og respekten for menneskets ønske om å klare seg selv og leve av sitt eget arbeid er sentrale politiske verdier. Disse medlemmer mener det er den enkelte bonde, og ikke myndighetene, som er best skikket til å bestemme hvordan driften bør innrettes for å oppnå størst mulig avkastning på det enkelte bruk. For disse medlemmer er en styrking av eiendomsretten og råderetten en sentral del av en fremtidsrettet jordbrukspolitikk. Disse medlemmer vil arbeide for et levedyktig norsk landbruk og sikre bedre lønnsomhet og rekruttering i næringen. En styrking av eiendomsretten og råderetten er

derfor en sentral del av en fremtidsrettet jordbrukspolitikk. Disse medlemmer vil legge til rette for et offensivt og fremtidsrettet jordbruk som er mindre avhengig av statlige overføringer, som legger til rette for mangfold og som i størst mulig grad utnytter Norges konkurransefortrinn.

Disse medlemmer viser til at en fremtidig WTO-avtale vil innebære store omstillinger for norsk landbruk. Disse medlemmer vil peke på at våre internasjonale forpliktelser om å redusere driftsstøtten gjør at overføringene og virkemidlene i jordbruksavtalen i sterkere grad blir rene distrikts- og bygdepolitiske tiltak. Disse medlemmer viser også til at norsk jordbrukspolitikk i fremtiden vil måtte forholde seg sterkere til den politikken som føres i EU. Disse medlemmer viser i den forbindelse til at flere EU-land benytter seg av en aktiv skattepolitikk som er til fordel for jordbruket. En slik politikk demmer opp for overproduksjon som ofte kan bli følgen av statlige støtteordninger som er basert på produksjon. Disse medlemmer mener det er viktig å vurdere en slik utvikling også i Norge.

5.2.2 *Fiskeri- og kystnæringer*

Komiteen vil fremheve at vi har en lang og ren kyst med klimatisk gode forhold for flere næringer knyttet til marin sektor. Disse mulighetene ønsker komiteen å benytte for å skape mer vekst og velstand langs norskekysten. Komiteen vil peke på viktigheten av å sikre tilstrekkelig areal for nåværende og kommende marine næringer. Komiteen mener imidlertid det må være en balanse mellom hensynet til vern og bruk. Det er viktig at naturen forvaltes på en måte som gjør at generasjonene etter oss får like gode muligheter som oss til å leve i en ren og bærekraftig natur.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, vil sikre en langsiktig og bærekraftig forvaltning av fiskeressursene. Hensynet til levedyktige bestander må gå foran kortsiktige næringshensyn. Det må legges økt vekt på at det skal skapes lokale arbeidsplasser både på sjøen og på land når kvoter skal fordeles. Flertallet ønsker en fortsatt offensiv forskningsinnsats innenfor fiske og fangst med hovedfokus på foredling og markedsarbeid. Flertallet er opptatt av at total verdiskapning fra hav til forbruker skal være styrende for hvordan fiskeressursene disponeres.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sette i gang arbeidet med å utvikle et overordnet verdiskapningsprogram for norsk fiskerinæring."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Venstre, setter pris på

Regjeringens arbeid for å sikre at framtidig strukturutvikling i fiskeflåten skal sikre en livskraftig og miljøvennlig utvikling i forvaltning av havets ressurser og havbruk, og flertallet ser fram til Regjeringens kommende behandling av innstillingen fra strukturutvalget angående strukturvirkemidler i fiskeflåten.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener at klokskap og mest mulig lokale avgjørelser bør være bestemmende for utviklingen i kystsonen. Disse medlemmer vil advare mot en innskrenking av kommunenes disposisjonsrett over egen strandsone og mener dette truer lokaldemokratiet. Det er viktig at de som kjenner sitt lokale miljø og forholdene, også er de som tar beslutningene.

Disse medlemmer mener at selv om oppdrettsnæringen er en relativt ny næring, er den allerede politisk gjennomregulert og er dermed i fare for å miste markedsmakt. Disse medlemmer ønsker derfor å oppheve konsesjonsordningen og la biologiske veterinærhensyn ligge til grunn for tillatelse til å drive oppdrett. Disse medlemmer mener også det er viktig at den offentlige saksbehandlingen rundt oppdrett effektiviseres.

Disse medlemmer vil peke på at det blant annet innen havbruksnæringen gjenstår noen utfordringer i forhold til å håndtere både avfall og miljø. Mange tiltak er iverksatt, og disse medlemmer mener det er viktig at eksisterende tiltak evalueres før eventuelt nytt vern innføres.

5.2.3 *Kulturmiljø og kulturminner*

Komiteen viser til at mange gårdsbruk i dag har en betydelig eldre bygningsmasse og mener det er viktig at denne delen av norsk kulturarv sikres for fremtiden. Komiteen vil peke på at norske gårdbrukere må gis mulighet til å ivareta bygningene på en skikkelig måte.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, vil understreke at hoveddelen av det biologiske mangfold og de fleste utrydningstruede artene i Norge finnes i kulturlandskapet, og at Norge slik sett har en forpliktelse til å ivareta dette landskapet for ettertida.

5.2.4 *Kulturbasert næringsutvikling*

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, mener at bevisst satsing på kultur og utvikling av kulturnæringer kan spille en viktig rolle i regional og lokal utvikling og være en sentral del i arbeidet med å skape attraktive bosteder. Det er viktig med koblinger mellom kulturbasert næringsutvikling og reiseliv, opplevelser knyttet til lokal mat, kulturarv og natur.

Flertallet mener at det nærings- og innovasjonspolitiske virkemiddelapparatet bør brukes mer aktivt

for å sikre en bedre utnyttelse av potensialet som ligger i skjæringsfeltet mellom kultur og næring.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener kost/nytte-kalkulasjoner må ligge til grunn for enhver sektorrettet innsats, og dette gjelder ikke minst kulturbasert næringsutvikling. Disse medlemmer mener at det er lite hensiktsmessig å skille mellom kulturpolitikk og næringspolitikk. Disse medlemmer er av den oppfatning at kulturpolitikken bør innrettes på en slik måte at kulturvirksomheter i større grad oppfattes og behandles som kulturturnæringsvirksomheter. På den måten kan man få frem potensialet innen sektoren, både når det gjelder de kulturpolitiske mål og verdiskapning. Disse medlemmer mener at det ikke finnes noen iboende motsetning mellom de kultur- og næringspolitiske mål, men at disse trekker i samme retning. Kultur og verdiskapende aktiviteter bidrar begge til samfunnets mangfoldighet og gagn. Disse medlemmer er imidlertid av den oppfatning at det ikke i seg selv er et mål å bruke offentlige midler på kulturaktiviteter. En mer markedsrettet kulturpolitikk, der aktørene må ta hensyn til publikums ønsker, vil i seg selv ha en dynamisk effekt uavhengig av offentlige reguleringer og støtteordninger.

5.2.5 Reiselivsnæringen

Komiteen minner om at reiselivsnæringen over tid har hatt en betydelig vekst både internasjonalt og i Norge. Samfunnsutviklingen i mange land går i retning av at folk ønsker seg flere opplevelser som følge av økende velstand, men også på grunn av at opplevelser mange steder gjøres mer tilgjengelig gjennom profesjonell organisering. Komiteen er av den oppfatning at mulighetene for økt verdiskapning innenfor norsk reiselivsnæring er store fordi vi har mange naturgitte fortrinn. For å kunne lykkes er det viktig med en målrettet og samordnet satsing i likhet med hva mange andre land har gjort. Til tross for at reiseliv i mange år har vært på den politiske dagsorden, vil komiteen minne om at tiltakene på området har vært for lite samkjørte. Den internasjonale konkurransen på reiselivsområdet blir stadig sterkere, og det er særlig en styrket og mer målrettet satsing på internasjonal markedsføring av Norge som reisemål som kan styrke vår konkurranseposisjon.

Komiteen mener det er viktig å satse på kompetanseutvikling innen reiselivsnæringen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre er av den oppfatning at reiselivsnæringen møter mange nasjonale utfordringer som i den globale konkurransesituasjonen vil utgjøre en konkurranseulempe.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Venstre viser til at reiselivsnæringen er en bransje i sterk internasjonal vekst og en næring der Norge har en rekke naturgitte fortrinn som bør utnyttes i tråd med en aktiv næringspolitikk, og vil i den forbin-

delse vise til Dokument nr. 8:23 (2005-2006) med forslag fra stortingsrepresentantene Øyvind Korsberg, Hans Frode Kielland Asmyhr og Kåre Fostervold om utarbeidelse av en reiselivsmelding.

5.2.6 Økt aktivitet i Nord-Norge som følge av petroleumsvirksomheten

Komiteen støtter et langsiktig mål for nordområdene, både for at petroleumsvirksomheten skal få langsiktige effekter på land, og for at det sikres en basis for bærekraftig aktivitet utover oljeaktivitetens periode. Dette skal sikre Norge som leverandør av tjenester og kvalitetsprodukter både fra havet og fra landbaserte ressurser.

Komiteen mener videre at nordområdene skal være et nasjonalt satsingsområde fordi potensialet for verdiskapning er svært stort i nord i tida framover. Både regionale, nasjonale og internasjonale forhold spiller inn her. Det er viktig å understreke at olje- og gassforekomstene bare er en del av en helhetlig nordområdestrategi. Komiteen henviser til at fornybare ressurser forvaltes innenfor fiskeri og landbruk, og at reiselivsnæringa er i vekst og trenger nasjonal oppmerksomhet. Ressursforvaltning og økt internasjonal oppmerksomhet krever militær tilstedeværelse i nordområdene. Gode universitet og høyskoler og økt forskningsaktivitet er en forutsetning for en helhetlig utvikling i nordområdene.

Komiteen vil legge vekt på at tiltakene vil bidra til å styrke og befeste norsk jurisdiksjon og legitimitet i polområdet og internasjonalt.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, støtter derfor tiltak som vil gi stabil og helst økende bosetting i nordområdene. Flertallet mener tiltakene legger grunnlag for en bærekraftig ressursutnyttelse og ressursforvaltning som gir lokale ringvirkninger og har god lokal forankring.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utvikle et helhetlig nordområdeprogram som tar hensyn til at olje og gass bare er en del av en helhetlig nordområdestrategi."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil videreutvikle samarbeidet med Russland og våre andre partnere i nord. Flertallet viser videre til at Regjeringen har varslet at de vil presentere sin helhetlige nordområdestrategi den 1. desember 2006.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener at Barentssamarbeidet må videreutvikles for å utvikle en mer åpen og levende Barents-

region. Det folkelige og næringsmessige samarbeidet over grensene må gis større prioritet, og virkemiddelapparatet må inn med større tyngde i samarbeidsprosjekter, særlig i nordvest-Russland. Disse medlemmer vil påpeke at for å utnytte de enorme muligheter som eksisterer i nord innenfor olje, gass, fiskeri og reiselivsnæringen, må det legges til rette for en langt mer markert Barents-Nordområdepolitikk dersom vi skal lykkes. For å oppnå denne effekten er det særlig viktig å styrke kompetansen.

Disse medlemmer vil jobbe for å få på plass prosedyrer som vil gjøre det enklere å få på plass fellesprosjekter mellom Norge og Russland på begge sider av grensen. Det innebærer blant annet at det kommer på plass en forenkling av visumplikten. Det må utvikles egne programmer for student, lærer og forskerutveksling i regionen. Russiskopplæringstilbud må styrkes for å øke kommunikasjonen mellom landene og våre to kulturer.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er av den oppfatning at Regjeringen gjennom sine begrensninger på petroleumsvirksomhet i Nord-Norge og i Sogn og Fjordane har sviktet, og viser til at Fremskrittspartiets energipolitikk ville ha ført til langt større aktivitet i disse landsdelene. Disse medlemmer tar til etterretning at Regjeringen foretrekker å gi distriktene almisser gjennom subsidier og overføringer fremfor å la landsdelene utnytte egne naturressurser.

5.2.7 Verneområder

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, er i likhet med Regjeringen opptatt av at utmarks- og utkantkommuner nytter sine fortrinn til en aktiv forvaltning og aktiv bruk av verneområder og deres randsoner innenfor rammen av norsk og internasjonal vernepolitikk. Det bør legges til rette for en mer aktiv forvaltning og sysselsettingspolitikk i slike områder. I lys av dette ser flertallet fram til evaluering av prøveordning med lokal forvaltning av verneområder med sikte på mer omfattende lokalt engasjement og ansvar enn det som er tilfellet i dag. Flertallet ser også at bedre erstatningsordninger kombinert med aktiv forvaltning og bruk, kan styrke den lokale velviljen når store områder båndlegges.

5.2.8 Alternative energiformer og energikutnyttelse

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, støtter satsingen på fornybare energikilder. Energi er Norges fortrinn, og satsing på fornybar energi og energisparing er en framtidens satsing som også vil være med å løfte ungdommens framtidengasjement. Bioenergi, småskala vannkraft, vindkraft, spillvarme, tidevannskraft og andre former for miljøvennlig kraftproduksjon har stort potensial i Norge generelt og for distriktene spesielt.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til Regjeringens storsatsing på miljøvennlig energi som innebærer en dobling av innsatsen sammenlignet med nivået under regjeringen Bondevik II.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at småskala vannkraftproduksjon, vindkraft og bioenergi har stort potensial. Mulighetene kunne ha vært utnyttet enda bedre om Norge hadde fått etablert et grønt sertifikatmarked sammen med Sverige. Småskala vannkraft vil kunne gi ekstra inntektsgrunnlag til eiendommen, og kunne styrke muligheten for fortsatt drift og bosetting. Disse medlemmer mener at gode system for å nytte biologisk brensel til varmeproduksjon bør utvikles. Produksjon og bruk av biologisk drivstoff til erstatning for bensin og diesel er miljøvennlige og gode prosjekter.

Disse medlemmer viser til Dokument nr. 8:21 (2005-2006) og Innst. S. nr. 147 (2005-2006) forslag fra stortingsrepresentantene Ketil Solvik-Olsen, Børge Brende, Line Henriette Holten Hjemdal og Gunnar Kvassheim om et felles norsk/svensk marked for grønne sertifikater for fornybar elektrisitet.

Disse medlemmer vil peke på at inntekter fra kraftsalg kan gi en viktig inntekt for gårdbrukerne. Dette er tilleggsinntekter som gir bøndene en økonomisk plattform slik at de har råd til fortsatt å være bønder. I en tid hvor inntektene fra tradisjonell gårdsdrift er presset, er det viktig med alternative inntektskilder som kan gi fortsatt livsgrunnlag på gårdsbruket. Dette er en inntekt som kan være helt uten subsidier. Bygging av småkraftverk innebærer at verdier bygges for fremtidige generasjoner og gir grunnlag for næringsdrift og bosetting i distriktene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til forslag i Dokument nr. 8:4 (2006-2007) om å delegerer konsesjonsmyndigheten for mikro- og minikraftverk til den enkelte kommune.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at Norge i liten grad foredler og benytter seg av gassen og oljen som utvinnes fra sokkelen. Disse medlemmer mener det er viktig å utnytte muligheten bedre. Dette kan stimuleres ved å åpne for mer bruk av naturgass til industriproduksjon, fremdrift på skip og til å produsere elektrisk kraft. Utbygging av infrastruktur på dette området vil kunne utløse nye muligheter for ny næring, noe som vil kunne gi mer verdiskaping i Norge.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet Høyre og Kristelig Folkeparti vil legge til rette for slik aktivitet gjennom konsesjoner til gasskraft og infrastruktur for gass.

Økt innenlands bruk av naturgassen til kraftproduksjon må prioriteres.

Komiteens medlemmer fra Høyre Kristelig Folkeparti og Venstre mener det er viktig at vi får på plass teknologi som kan redusere CO₂-utslippene ved bruk av gassen, slik at vi får utnyttet mulighetene som ligger i naturgassen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utvikle strategier/handlingsplaner for bruk av naturgass i regionene rundt de vedtatte og planlagte gasskraftverkene."

6. SÆRSKILT INNSATS I DE MEST UTSATTE OMRÅDENE

6.1 Sammendrag

6.1.1 *Meistre endring*

Regjeringa ønskjer å medverke til ei positiv utvikling for dei områda i landet som er mest utsette i høve til busetjing og arbeidsmarknad.

Felles for dei utsette områda er at dei må meistre endring gjennom omstilling, nyskaping og eigenbasert utvikling. Mindre lokalsamfunn, kommunar, regionale styresmakter, ulike sektorstyresmakter og nasjonale styresmakter må samarbeide og koordinere innsatsen om utviklingsoppgåver og politikutfordringar. Det er særleg viktig at planar og program på nasjonalt og regionalt nivå for innsats som skal støtte opp lokalt utviklingsarbeid, er godt koordinerte, som til dømes for småsamfunn generelt, for fjellområde, kystsamfunn og ungdom og for omstillingsområde.

Hovudutfordringa er å drive eit utviklingsarbeid som medverkar til å meistre endring på ein konstruktiv måte. Regjeringa meiner at utgangspunktet for alt utviklingsarbeid må vere at initiativet og hovudansvaret for prosessen ligg lokalt eller regionalt. Å ta tak i utfordringane krev mobilisering og involvering av både private og offentlege aktørar på tvers av sektorar og forvaltningsnivå.

Sjølv om initiativ og hovudinnsats bør liggje lokalt og regionalt, har staten ei viktig rolle som tilretteleggar og bidragsytar.

Kommunal- og regionaldepartementet planlegg i samarbeid med andre departement å etablere eit kompetansesenter som kan samle opp og spreie erfaringar og kunnskap om verknaden av utviklingsprosjekt, pilotar og tiltak for å møte utfordringar og fremme lokal utvikling i utsette område.

6.1.2 *Småsamfunnssatsing*

Kommunal- og regionaldepartementet vil setje i gang ei eiga satsing for å stimulere til vekst og utvikling i småsamfunn. Småsamfunnssatsinga skal ha eit fleirårig perspektiv. Ei ny småsamfunnssatsing har sær-

leg fokus på gode teneste- og velferdstilbod, attraktive lokalsamfunn og næringsutvikling. Kommunal- og regionaldepartementet legg vekt på at eksisterande, relevant utviklingsarbeid skal vere utgangspunkt for ei ny satsing. Den nasjonale ekstrainsatsen for småsamfunn skal supplere og støtte opp under den breie innsatsen som alt skjer lokalt og regionalt.

Fylkeskommunane, med ansvar for størstedelen av dei distrikts- og regionalpolitiske verkemidlane, skal vere sentrale samarbeidspartnarar for departementet i konkretiseringa av småsamfunnssatsinga.

Lokalt engasjement og vilje til å satse er avgjerande føresetnader dersom ei småsamfunnssatsing skal lykkast. All erfaring tilseier at arbeid av denne typen krev genuin, lokal tru på at det er mogleg. Kommunal- og regionaldepartementet ønskjer å medverke til å forsterke slike haldningar i lokalsamfunna, mellom anna ved å etablere ein pris.

Kommunal- og regionaldepartementet medverkar til å styrkje grunnlaget for utkantbutikkar gjennom Merkantil kompetanseprogram for utkantbutikkar (MERKUR). Programmet fokuserer på kompetansebygging for å gjere utkantbutikkane meir attraktive og konkurransedyktige. I tillegg vil departementet vidareføre ei eiga utviklingsstøtte til dei mest marginale utkantbutikkane.

Unge er ei viktig gruppe i distrikts- og regionalpolitikken, både når det gjeld å utnytte ressursane til unge i lokalt utviklingsarbeid og å leggje til rette for at dei som ønskjer det, kan busetje seg utanfor dei større byområda. Regjeringa vil ha eit sterkare fokus på medverknaden frå barn og unge i kommunane.

I meldinga blir det peika på nokre ungdomsretta tiltak som er utforma spesielt for å treffe ungdom i område med store avstandar til større senter eller med særlege utfordringar i utviklinga i folketalet.

6.1.3 *Spesiell innsats for små fiskeriavhengige samfunn og utviklingsstrategiar for fjellområda*

Regjeringa har lagt til rette for innføring av distriktskvotar i torskefisket for enkelte fartøygrupper i 2006. Det er sett av eit kvantum for distriktskvote tilsvarende tre prosent av gruppekvoteane av torsk for fartøy mellom 15 og 28 meter og for torsketrålara. Ordninga skal utgreiast nærare. Formålet er å sørgje landing og foredling i spesielt utsette område for å sikre sysselsetjinga i industrien.

Regjeringa har som mål å utvikle ein politikk for fjellområda parallelt med vidareutviklinga av landbrukssektoren.

Regjeringa ønskjer å medverke til ei satsing for å vidareutvikle samarbeid mellom lokalt og regionalt næringsliv, forvaltning og kunnskapsinstitusjonar med sikte på auka innovasjon basert på lokale fortrinn i fjellområda, mellom anna grønt reiseliv. Arbeidet bør bli lagt opp etter mal av arbeidet med Innlandet 2010, med lokalt næringsliv som premissleverandørar for val av innsatsområde.

6.1.4 Omstilling i område med ein-sidig næringsstruktur som blir råka av nedlegging av arbeidsplassar

Område med ein-sidig næringsstruktur er særleg sårbare for raske endringar i nærings- og arbeidsliv og er meir utsette di mindre arbeidsmarknadene er. Eit langsiktig utviklings- og nyskapingarbeid kan medverke til å unngå kriser som kan følgje av raske endringar i arbeidsmarknaden.

Regjeringa sitt utgangspunkt er at det er eit lokalt og regionalt ansvar å arbeide med omstilling for å motverke og møte akutte krisesituasjonar. Både private og offentlege aktørar på tvers av forvaltningsnivå bør delta i eit felles løft og saman skape sams oppfatning og ein sams analyse av situasjonen. Det er særleg viktig at næringslivet blir involvert og får eigarskap til arbeidet.

Staten bidreg i dag til lokalt omstillingsarbeid mellom anna med økonomiske midlar gjennom dei ordinære distrikts- og regionalpolitiske utviklingsmidlane frå Kommunal- og regionaldepartementet til fylka. Fylkeskommunane har ansvaret for å fordele desse midlane vidare til kommunar med omstillingsutfordringar og å samarbeide med kommunane og Innovasjon Noreg om innrettinga av omstillingsarbeidet. Innovasjon Noreg er gitt rolla som nasjonalt kompetansesenter for lokalt omstillingsarbeid. Departementet legg til grunn at denne rolla skal vidareførast.

Departementet vil arbeide vidare med å betre kunnskapsgrunnlaget og dialogen med fylka om konkrete utfordringar i samband med omstilling.

Det skal framleis vere fylkeskommunane som har hovudansvaret for omstillingsarbeidet i eige fylke. Men frå tid til anna oppstår det kriser i lokalsamfunn som har eit slikt omfang at ansvaret for å takle den ekstraordinære situasjonen ikkje kan overlatast til kommunen og fylkeskommunen aleine. I slike situasjonar kan det vere nødvendig med ein ekstrainsats frå staten utover dei ordinære utviklingsmidlane. Det er viktig at også dette omstillings- og nyskapingarbeidet blir sikra brei lokal og regional forankring gjennom ein forpliktande eigarskap til prosessen.

Regjeringa vil følgje opp dei lokaliseringstiltaka som følgde av Stortingets handsaming av gjeldande langtidspan for Forsvaret. Dette inkluderer dei spesielle tiltaka som er sette i verk for å handtere distriktspolitiske konsekvensar av den pågåande omstillinga.

Som eit ledd i den vidare moderniseringsprosessen i Forsvaret vil det også vere nødvendig å vurdere framtidig innretting av basestrukturen i Forsvaret. Det er ikkje gjort ei politisk vurdering eller behandling av Forsvarets framtidige basestruktur og geografiske lokalisering utover inneverande langtidspan. Rammene for utviklinga av Forsvaret etter 2009 skal etter planen leggast fram i ein stortingsproposisjon våren 2008.

Regjeringa legg opp til å vidareføre eit nært samarbeid mellom Forsvarsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og Fornyings- og administrasjonsdepartementet med sikte på å handtere dei distrikts- og regionalpolitiske og dei personalpolitiske konsekvensane av den vidare omstillinga av Forsvaret.

Regjeringa meiner at Aetat, frå og med 1. juli 2006 Arbeids- og velferdsetaten, skal spele ei aktiv og viktig rolle i situasjonar som krev omstilling og nyskaping. Erfaringar frå mange omstillingssituasjonar har vist at tidleg kontakt mellom Aetat og dei som er råka, er med på å gjere overgangen til ny jobb enklare og hurtigare.

6.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, er opptatt av at det i distriktpolitikken skal være en klar satsing mot ungdom og unge i etableringsfasen. Det blir løftet fram flere tiltak i meldinga rettet mot disse gruppene. Flertallet håper at det nyoppretta rådet med unge i etableringsfasen vil komme med ytterligere gode forslag til gode ungdomsretta tiltak.

Flertallet mener at det å legge til rette for attraktive arbeidsplasser, selvetableringer, et godt kommunalt tjenestetilbud og et godt fritids- og kulturtilbud er det viktigste som kan gjøres for å sikre ung bosetting i hele landet. Tiltak som reduserer avstandsulemper og sikrer gode samferdsels- og kollektivtilbud også i distrikts-Norge er viktig. Ordningen "Hjem for en femtilapp" som har blitt innført i flere fylker, har flere steder visst seg å være et godt virkemiddel for å sikre distriktsungdom et bedre kollektivtilbud.

Flertallet vil innenfor satsingen på såkalte småsamfunn, vidareføre den målrettede MERKUR-satsingen for å skape bedre grunnlag for små utkantbutikker. Dette har vært en vellykket satsing så langt og bør vidareføres.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, støtter planene om å opprette et eget kompetansesenter for distriktsutvikling. Et slikt senter skal både samle og bearbeide tilgjengelig kunnskap og spre erfaringer som kan fremme lokal utvikling i utsatte områder. Et slikt senter må lokaliseres til områder der senteret sjøl kan bli en viktig utviklingsaktør og samtidig knyttes opp mot et etablert utdanningsmiljø med nærhet til forsknings- og utviklingsmiljøer.

Dette flertallet ser positivt på den nye småsamfunnsatsinga som skal legge til rette for en mer offensiv innsats til de utfordringene som mange små lokalsamfunn står overfor.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til at Regjeringen følger dette opp i statsbudsjettet for 2007 med et forslag om å doble den særskilte satsingen på småsamfunn med en innsats på 50 mill. kroner til ulike program og virkemidler.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet

og Venstre, mener at en målrettet satsing på tiltak i distriktene for å skape entusiasme og engasjement for lokal utvikling er viktig. Dette må skje på grunnlag av lokale initiativ og interesser. Fylkeskommunene har ansvaret for å bistå kommuner og småsamfunn med de riktige tiltakene. Dette flertallet vil styrke fylkeskommunenes rolle i distrikts- og regionalpolitikken. Det finnes etter hvert et stort antall prosjekter å vise til i lokal mobilisering. Noen, slik som i (Lucky) Næroset i Hedmark, har sågar greid å mobilisere og skape utvikling i hovedsak uten offentlig støtte. Det er viktig å ta lærdom også av slike prosjekter.

Dette flertallet har merket seg satsingen på bygdebyggere, i et samarbeid med NHO. Tiltak som kan støtte oppunder gründere og skape ringvirkninger av deres pågangsmot og kunnskaper, er viktig.

Dette flertallet viser til omtalen av lokale næringsomstillinger av et så kritisk omfang at ansvaret ikke kan overlates til kommunen og fylkeskommunen alene. Dette flertallet støtter de kriteriene som Regjeringen legger til grunn for at staten kan gå inn med en ekstraordinær innsats.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre er av den oppfatning at hovedutfordring i de mest utsatte områdene er at lokalbefolkningen ikke får lov til å ta i bruk lokale fortrinn og naturressurser, samt store avstandsulempet grunnet distriktsfiendtlige avgifter på transport. Disse medlemmer ser imidlertid utfordringene i småsteder som mister sine hjørnestensbedrifter.

7. RAMMER FOR BRUKEN AV DISTRIKTS- OG REGIONALPOLITISKE VIRKEMIDLER UNDER KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENTET

7.1 Sammendrag

7.1.1 Nytt distriktpolitisk virkeområde for dei distrikts- og regionalpolitiske midlane frå 2007

Med bakgrunn i det nye regelverket skal Noreg revidere det distriktpolitiske virkeområdet. Virkeområdet for dei distrikts- og regionalpolitiske verkemidlane avgrensar mellom anna bruken av distriktpolitiske lån og tilskot til bedrifter gjennom Innovasjon Noreg.

Dersom ESA aksepterer eit større virkeområde frå 2007, er dette eit særst godt resultat for Noreg. Med eit høgare befolkningstak kan fleire kommunar inkludert samanlikna med i dag. Dette inneber auka handlingsrom for ein offensiv distrikts- og regionalpolitikk og gir betre rom til å møte dei utfordringane næringslivet i virkeområdet står overfor og vil møte i åra framover. Regjeringa har derfor notifisert eit virkeområde som inkluderer 24 fleire kommunar enn i dag i virkeområdet for distriktsretta investeringsstøtte.

Regjeringa er nøgd med fleksibiliteten i regelverket som gjer at sterke område i fylke som tilfredsstillar folketettleikskriteriet, kan bli bytte ut mot svake område i fylke som ikkje tilfredsstillar kriteriet. Ein slik fleksibilitet er heilt avgjerande for at Noreg skal kunne behandle likt område som har dei same utfordringane.

Virkeområdet for dei distrikts- og regionalpolitiske verkemidlane avgjer mellom anna i kva område av landet dei distriktpolitiske direkte bedriftsretta støtteordningane kan nyttast, og kva maksimale støtteintensitetar som gjeld. Virkeområdet må vere i tråd med EØS-retningslinjene for regionalstøtte og vere godkjent av EFTAs overvaksingsorgan, ESA. Ifølgje dei nye, vedtekte retningslinjene for perioden 2007-2013 frå ESA er Noreg ikkje pålagt å differensiere satsane geografisk innanfor det godkjende virkeområdet.

For å sikre at verkemidlane blir mest mogleg treffsikre, meiner Regjeringa at det er rett å vidareføre ei viss geografisk differensiering av dei maksimale støtteintensitetane for investeringsstøtte, ved at satsane i dei sterkaste områda i virkeområdet blir sette noko lågare enn i dei svakaste og sterkast prioriterte områda innanfor distriktpolitikken.

I nokre tilfelle, til dømes i samband med særskild omstillingsinnsats, legg Regjeringa opp til å kunne utnytte maksimalsatsane fullt ut, uavhengig av kvar ein er i virkeområdet. Regjeringa meiner denne løysinga gir ein treffsikker verkemiddelbruk, samtidig som ei slik løysing sikrar omsynet til nødvendig fleksibilitet.

Det nye virkeområdet vil etter planen gjelde fram til 31. desember 2013.

Det er ESA som endeleg avgjer kva for regionar og kommunar som fell innanfor virkeområdet for dei distriktpolitiske verkemidlane. Regjeringa legg til grunn at notifikasjonen blir godkjend i løpet av hausten slik at virkeområdet kan ta til å gjelde frå 1. januar 2007.

7.1.2 Geografisk fordeling og avgrensingar for bruk av distrikts- og regionalpolitiske verkemidlar

Dei ordinære distrikts- og regionalpolitiske midlane under kap. 551 post 60 over budsjettet til Kommunal- og regionaldepartementet blir i all hovudsak nytta innanfor det distriktpolitiske virkeområdet, som ein distriktpolitisk ekstrainsats. Ein mindre del blir nytta utanfor virkeområdet for å medverke til å utnytte verdiskapingspotensialet i alle delar av landet.

Midlane over kap. 551 post 60 blir desentraliserte til fylkeskommunane, som igjen fordeler dei til Innovasjon Noreg, kommunale og interkommunale næringsfond og lokale og regionale utviklingstiltak. I kriteria for fordelinga mellom fylka blir virkeområdet nytta som det sentrale grunnlaget.

Departementet fordeler også midlar over kap. 552.72 til mellom anna programverksemd under Innovasjon Noreg, SIVA og Forskingsrådet. Også desse midlane skal primært nyttast innanfor det distriktpolitiske virkeområdet.

Dei særskilde distrikts- og regionalpolitiske verkemidlane skal etter Regjeringa sitt syn framleis i all hovudsak nyttast til å fremme ei positiv utvikling i områda innanfor det distriktpolitiske virkeområdet.

Samtidig ser Regjeringa behov for ein noko sterkare regionalpolitisk innsats for å fremme nyskaping, innovasjon og utnytting av potensiala i næringsmiljø i regionar også utanfor det distriktpolitiske virkeområdet.

Regjeringa har varsla at ho ønskjer å styrkje dei distrikts- og regionalpolitiske verkemidlane under Kommunal- og regionaldepartementet.

Dei gjeldande retningslinjene for bruken av dei distrikts- og regionalpolitiske verkemidlane under Kommunal- og regionaldepartementet gir stort regionalt og lokalt handlingsrom for innrettinga på innsatsen. Regelverket har likevel nokre avgrensingar som Kommunal- og regionaldepartementet vil vurdere nærmare, mellom anna for å få til forenkling og betre samsvar med retningslinjene for dei alternative verkemidlane til differensiert arbeidsgivaravgift.

I tråd med ansvarsreforma meiner Kommunal- og regionaldepartementet at prioriteringar av bruk av dei regionale utviklingsmidlane i størst mogleg grad bør bli tekne regionalt og lokalt. Departementet vil likevel peike på at grunngevinga for midlane er at dei skal bli nytta til særskilde utviklingstiltak for å fremme næringsutvikling og utvikling av attraktive stader. Departementet ser derfor framleis behov for å ha ei klar avgrensing mot bruk av midlane til drift og investeringar knytte til offentleg velferdsproduksjon.

Departementet vil samtidig peike på at spesielle infrastrukturinvesteringar og utviklingstiltak som skal medverke til å utvikle eit betre tenestetilbod, kan vere nyttige for å fremme næringsutvikling og attraktive stader. Departementet ønskjer derfor at fylkeskommunane i samarbeid med den regionale partnerskapen, skal få større fridom til å avgjere kva typar fysiske investeringar og utviklingstiltak innanfor det distriktspolitiske virkeområdet som best kan medverke til å fremme regional utvikling. Departementet legg opp til å endre retningslinjene for midlane i tråd med dette, og at det blir harmoniserte retningslinjer for midlane over kap. 551 post 60 og post 61.

7.2 Komiteens merknader

Komiteen er tilfreds med at Regjeringa har fått gjennomslag overfor ESA for en utvidelse av virkemiddelområdet for bruken av distriktspolitiske lån og tilskudd til bedrifter gjennom Innovasjon Norge. Dette vil gi økt handlingsrom for en offensiv distrikts- og regionalpolitikk.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, støtter Regjeringens vurdering av behovet for en noe sterkere regionalpolitisk innsats for å fremme nyskaping og innovasjon i regioner også utenfor det distriktspolitiske virkemiddelområdet.

8. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Oppfølging av tiltaka som blir varsla i distrikts- og regionalmeldinga, vil innebære auka løyvingar i stortingsperioden. Eventuell iverksetjing og omfang av til-

tak som er omtalte i meldinga, og dermed omfanget av løyvingar til distrikts- og regionalpolitikken, vil bli vurdert i komande statsbudsjett. Endringar i retningslinjene for bruken av midlane til regional utvikling som blir desentraliserte frå Kommunal- og regionaldepartementet til fylkeskommunane, vil vere ei administrativ forenkling for fylkeskommunane i bruken av midlane og medverke til ein meir effektiv bruk av midlane i høve til lokale utfordringar.

9. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringa styrke og utvide Ungt Entreprenørskap. Ordningen må sikres finansiering slik at det kan legges opp til stabil drift.

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti:

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringa utvikle strategier/handlingsplaner for bruk av naturgass i regionene rundt de vedtatte og planlagte gasskraftverkene.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringa foreta en helhetlig evaluering av det offentlige virkemiddelapparatet for bedriftsrelatert støtte. Det bes om at det legges spesiell vekt på resultatoppnåelse og om systemene er tilpasset brukerne.

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringa om å fortsette ordningen med å la det lokale næringslivet forvalte midlene til regional utvikling, og ikke etablere en fylkeskommunal forvaltning av disse midlene.

Forslag fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 5

Stortinget ber Regjeringa legge frem en forpliktende flerårig opptrappingsplan for å rette opp den økonomiske ubalansen i kommunesektoren.

Forslag fra Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 6

Stortinget ber Regjeringa sette i gang arbeidet med å utvikle et overordnet verdiskapningsprogram for norsk fiskerinæring.

Forslag 7

Stortinget ber Regjeringa utvikle et helhetlig nordområdeprogram som tar hensyn til at olje og gass bare er en del av en helhetlig nordområdestrategi.

10. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til meldingen og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

St.meld. nr. 21 (2005-2006) - om distrikts- og regionalpolitikken - Hjarte for heile landet - vedlegges protokollen.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 28. november 2006

Tore Hagebakken
leder

Trygve Slagsvold Vedum
ordfører

